

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

június és július hónapok kivételével havonként

Szerkeszti és kiadja Biro Miklós. Szerkesztőség és kiadóhivatal

L a b o r n i a v i n c i t !

MAGYAR

GRAFIKA

III-ik évfolyam

1922. szeptember 7. szám

Budapest VI. Aradi-utca 8. Globus nyomda rt.

ezeknél a cégeknél vásároljunk!

BETÜ É S L É N I A

Első Magyar Betüöntőde rt. Budapest VI, Dessewffy-utca 32. Divatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhez. Sima és mintázott rendezniák. Elvállalja teljes nyomdai berendezések szállítását.

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Budapest VI, Aréna-út 80. szám. Telefonszám József 32-03.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra-utca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.

OFÉ Olvasztó és Fémértékesítő VI, Vasvári Pál-utca 8. Telefonhívó 94-68. Linotype-, stereotypódom, angol ón, antimón. Ólomalakért cserébe ölmot ad.

F E S T É K

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest IX, Márton-utca 19.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Gebr. Schmidt G. m. b. H. Frankfurt a/M. kő- és könyvnyomdai festékek lelakata: Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Hans Wunder G. m. b. H. kő- és könyvnyomdai festékgár Berlin-Wilhelmsberg. Vezérképviselet és egyedüli raktár: *Goldstein Adolf Utóda* grafikai szaküzlet Budapest VII, Kazinczy-utca 32. Telefon József 123-95.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Budapest VI, Aréna-út 80. szám. Telefonszám József 32-03.

Kalina Zdenko grafikai szaküzlet Budapest VIII, Mátyás-tér 16. Telefon J. 14-16.

Kast & Ehinger G. m. b. H. nyomdapestékgár magyarországi fióktelepe Budapest IV, Ferenciek-tere 4. Telefon 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart és Newyorkban.

Lorilleux Ch. és Társa a világ legrégibb és legnagyobb nyomdai festékgyára. Iroda Budapest IV, Ferenc József-rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12. *Dr. Gustav Wicke* berlin-templhoffi festékgár magyarországi vezérképviselete.

L I T O G R Á F I A

Átnyomópapírok és nedves transzparens-papír és az összes cikkek kaphatók a *Freund-Barát-féle* papirnagykereskedés és grafikai szaküzletben Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Kalina Zdenko grafikai szaküzlet Budapest VIII, Mátyás-tér 16. Telefon J. 14-16.

G É P J A V Í T Á S

Nyomdai és könyvkötészeti gépek, minden rendszerű szedőgépek javítása *Dénes Aladár* okl. gépészmérnök gépműhelyben Budapest V, Váci-út 28. Telefon 180-98.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Budapest VI, Aréna-út 80. Telefon J. 32-03. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII, István-út 4. Telefon József 72-39. Gépjavításokat, gépalakításokat, szerelést és transzmisszióberendezést szakszerűen és gyorsan eszközöl.

Róna és Pusztafi grafikai gépek és szerelvények gyára Budapest III, Bécsi-út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V, Váci-út 48. Tel. 14-69 és 61-90.

H E N G E R A N Y A G

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgár, hengeröntőde, Budapest IX, Márton-u. 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél.

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégibb és legnagyobb nyomdai festékgyára, hengeranyaggyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV, Ferenc József-rakpart 27. Gyár Budafokon. Tel. 37-58, 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. szám. Telefonszám József 48-12.

P A P I R N E M Ū G Y Á R

Steyrermühle-papírgyár különlegességei: műnyomó, kromó, pauz, pergamentpótló, rajz- és egyébfajta papírosok. Magyarországi vezérképviselete: *Freund-Barát-féle* papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Grósz és Vidor papirnagykereskedés Budapest VII, Kertész-utca 20. Telefon József 126-54.

Haynald papírkereskedelmi rt. a H. H. Ullstein leipzig-i cég magyarországi képviselője Budapest V, Bálvány-utca 15. Telefon 45-33.

Hartmann Vilmos papírkereskedelmi rt. a Leykam-Josefsthali rt., a Pitteni papírgyár rt., a Heinrichsthal papírgyári rt., a Roeder Gusztáv és fia és a Rózsahégyi cellulóze- és papírgyár rt. képviselője Budapest VI, Eötvös-utca 9.

Grosz és Bányász papíráru gyár Budapest VI, Aradi-utca 22.

Vértesi Aladár levélboríték- és papírneműgyár Budapest IV, Fővámter 4. sz. Telefon J. 102-51, J. 102-52, J. 62-49.

K L I S É K

Sokszorosítóipar rt. Budapest VII, Tisza Kálmán-tér 6.

N Y O M Ó G É P

Fuchs Dávid grafikai szaküzlete VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Budapest VI, Aréna-út 80. Telefon J. 32-03.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII, István-út 4. Telefonszám József 72-39. *A Böhm & Herber* würzburgi gyorsajtógyár vezérképviseelője. Új és javított nyomógépek állandóan raktáron.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra-utca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V, Váci-út 48. Tel. 14-69 és 61-90.

S Z A K Ü Z L E T

Freund-Barát-féle papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlete VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

Goldstein Adolf Utóda grafikai szaküzlet, Budapest VII, Kazinczy-utca 32. Telefon József 123-95. Raktáron tart festéket, füzödrotort, matricaport s minden egyéb nyomdai anyagot.

Horvát Lajos grafikai szaküzlete Budapest VI, Aréna-út 80. Telefonszám József 32-03. Az ország egyik legnagyobb grafikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V, Tátra-utca 6. Gépek, szerelvények, anyagok és festékek raktára. Elsőrangú képviseletek. Teljes nyomdai be-
rendezések szállítását is vállalja.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII, Rákóczi-tér 2. Tel. J. 48-12. Új, használt és javított kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépekből s egyéb felszerelésekből, anyagokból nagy raktárt tart.

K Ö N Y V K Ö T É S Z E T

Vászon könyvkötészetek, nyomdák és dobozgyárak részére *Freund-Barát-féle* papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.

G É P G Y Á R A K

Dresdener Schnellpressenfabrik A.-G. és a *Preusse & Comp. A.-G.* Leipzig. Magyarország és az utódállamok részére képviselet *Freund-Barát-féle* papirnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V, Országház-tér 4. Tel. 82-35.

Róna és Pusztafi grafikai gépek, vas- és fémszerelvények gyára, Budapest III, Bécsi-út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V, Váci-út 48. Tel. 14-69 és 61-90.

Magyar Grafika

A grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat
Szerkeszti és kiadja Biró Miklós

Megjelenik június és július hónapok kivételével havonként. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest VI, Aradi-utca 8.
Telefon: 92-70, 23-45

Előfizetési díj egy évre 1000 K. Egyes szám ára 100 K. Hirdetések egyszeri közlésének díja cicerósoronként 50 korona, éves hirdetésekénél 40 korona

Szakfejlődésünk enciklopédikus jellege

»Sophokles ideje óta az emberi agy nem fejlődött; amit tudunk, *enciklopédikus* tudás.« Ez a spenceri megállapítás a XIX. század egyik legszebb és legigazibb gondolata. Egymagában többet ér, mint némely korok egész úgynevezett filozófiai irodalma.

Mert bizony a harmadfélezer esztendő előtti görögség volt legalább is olyan szép, legalább is olyan jó, mint a mai emberek átlaga. Szellemi és erkölcsi tulajdonságaiknak materiális alapja: agyvelejük térfogat dolgában megegyezett a mostan élő emberekével.

A görög tragédiaíró ideje óta való minden haladásunk a legtágabb értelemben vett természet-tudományi tapasztalatok átörökítésén és felhasználásán nyugszik, tehát *enciklopédikus* jellegű. Az átörökítés hajdan főképp szájhagyományok útján, majd írással, később a könyvnyomtatás útján történt. A mai ember ismeretének legnagyobb részét a nyomdászat közvetítésével szerzi meg.

A tudás senkivel sem születik véle. Az újdonszülött gyermek agya tabula rasa, amibe a későbbi élmények és benyomások mintegy belevésődnek.

Sollier francia pszichológus — kultúremlékek-nél — naponként átlagosan 54.000-re becsüli az agyvelőbe villanó élmények számát.

Mennyi esik ebből a foglalkozásunk körebéli élményekre? Mennyi kellene belőlük a jelesebb szakképzettség, esetleg az ú.n. zsenialitás eléréséhez?

Mert bizony annak a fantasztikus valaminek, amit közönségesen »tehetség«-nek nevez az emberiség: vajmi kicsiny része van a tudományos és művészi készségek felépítésében. Ezt a szót mintha csak a lustább emberek találták volna ki szorgalmatosabb társaik sikereinek magyarázatára s a maguk hanyagságának mentegetésére.

»Született mesterszedő.« Hányszor hallottam ezt a frázist, amikor *Wesztwalevics*-ről, *Mitterszky*-

ről, avagy más ilyen szakmabeli kiválóságunkról volt szó. Mintha nem olyan beiratlan, szűzagyú csecsemőnek születtek volna, mint bárki más.

A modern embernek mindenkor és minden idegszálával tiltakoznia kellene a »tehetség« szóval üzött évezredek babona ellen, amely arculverése az emberi egyenlőség magasztos és szentigaz fogalmának, melegágya minden nagyképűségnek és tirannizmusnak, s állandó kényelmes jogcím a lustálkodásra.

*Wesztwalevics*ék, *Mitterszky*ék szakmabeli sikereinek titka az volt, hogy többet foglalkoztak a hivatásuk elméleti részével, mint az átlagos nyomdász.

A tizenöt-husz esztendő előtti mesterszedői gárda legjobbjaival benső, szeretettel teljes barátság kapcsolt egybe. Beláttam a lelkük műhelyébe, tudtam a szokásaikat, ismertem műveik egész genézisét. Csak négyet említek meg e mesterszedőink közül, a négy felejthetetlen halottat: *Aigner Antalt*, *Bárány Nándort*, *Fekete Bélát* és *Mitterszky Józsefet*. Mind a négyen aránylag fiatalon, szellemük, stílusuk teljes kibontakozása előtt haltak el; éppen hogy átlépték a biztos fejlődés Rubiconját. De mind a négyről tudom, hogy legfő szerelmesük a nyomdászat technikája és művészete volt; naphosszat ezen járt az eszük, s még az álmaikba is belopták magukat a tipográfiai gyönyörűségek. Boncolgatták a szépet és jót, bíráltak, szemléltek, gyönyörködtek; tudatosan választották meg azokat az élményeket, amelyek számára lelkük kapuján szabad volt a bejárás.

A *Sollier* által említett 54.000 élmény közül *Aigner*éknél legalább is 10–15.000 a tipográfiai művészetre vonatkozott. Tízestendei nyomdász-kodás ideje alatt ez kitesz vagy negyven milliót. S ekkor — negyvenmilliónyi a hivatásunkat

M
G
*
*
*
illető élménynek részben tudatos felcsipegetése után — »tehetséges« embereknek mondták őket, »született« tipografusművészeknek...

Tíz esztendő alatt minden nyomdászember agyát milliói érik az efajta szakbeli vonatkozású élményeknek. Aignerék művészi készségének az volt a nyitja, hogy ennek az élménytömegnek négy-ötszöröse érte az agyukat.

Talán nem messze járunk a valóságtól, ha a nyomdászemberek szakbeli tevékenységének időtartamát átlagosan húsz esztendőre, s az ez idő alatt agyukat ért szakvonatkozású élmények számát tíz millióra tesszük. Ez a roppant szám azonban ne töltsön el büszkeséggel senkit: csak élményekről és benyomásokról van szó, amelyekből aránylag kevés számú képzet avagy éppenséggel gondolat asszociálódik. Hogy gondolattá verődjenek: bizonyos akarati elemeknek is közre kell játszaniuk. Ha a készre formálódott gondolatok számát adhatnók össze az egyes emberek életéből: meglepően kicsiny számösszeget kapnánk.

S mégis. Az egyes korallállatka igen piciny s életműve vajmi pindurka, de az egész koralltársadalom évezredek folyamán mégis a szirtek roppant sokaságát építette fel, egész világrészre terjedően.

Így tevődik össze minden tudomány, művészet

és mesterség. Így minden találmány. Roppant seregű emberek mérhetetlen mennyiségű gondolatatomjából. Így lett meg a könyvnyomtatás is, amelynek összerakosgató művésze, keresztapja és egyszersmind szimbóluma: *Gutenberg János*.

Ennek a gyönyörű folyamatnak picinyke tükörképét láthatjuk a szedőgépek történetében, amely újabbkeletűsége révén a legtöbb fázisában világosan áll előttünk. A fogantatásától a megszületéséig kerek száz esztendő telt el; e száz esztendő alatt több ezer emberben parázslott a feltalálói tűz — ötszáznak a nevét is tudjuk közülök —, szabadalmaik száma tizenöt-húszezer volt; az eközben felvillant gondolatoké sok-sok millió. A száztíz esztendeje lehanyatlott *Foster Benjamin* aligha dolgozott kevesebbet rajta, mint a győzedelmes *Mergenthaler*; amazé volt a névtelen alapozók munkája, emezé az elődök művének *enciklopédikus* szemmel tartása, mérlegelése s a legjobb megoldási lehetőségek összeválogatása.

Minden haladásnak az ilyen *enciklopédikus* jellegű tudás az alfája és omegája; e nélkül egy lépést sem tehetünk előre. Ismernünk kell elődeinket, azok minden vívmányát, nagyobb szerű ideáját. Önmagunk és őrítünk, valamint utódaink iránt való nagy kötelességünk ez. *Novák László*

A z e x p r e s s z i o n i z m u s r ó l

Expresszionista betűsorok... Meglepett és furcsa érzéseket keltett bennem ez a meghatározás. És eszembe jutott a nagy francia tudós írónak, Taine-nek néhány sora: »... A hosszadalmas, sokirányú és szobához kötött nevelés kényszere alatt a tárgyak helyett azoknak csupán a jellegét tanulmányozzuk; a föld helyett a térképet, az életük fenntartásáért küzdő állatok helyett azoknak csupán leírásait, osztályozásait, vagy legjobb esetben múzeumokban kitömött képmásait stb...« Egyszóval a mi látócsövünk a nyomtatott betű és ami még ennél is rosszabb, elvont szavak, melyek századról-századra mind elvontabbá lesznek, azaz mindjobban eltávolodnak a tapasztalattól, mind kevésbé érthetők és mind hamisabb következtetésekre vezetnek...

A tizenkilencedik század uralkodó festői irányainak ismertetésével talán sikerül rávezetnem az olvasót a kérdés lényegi részének megértésére. Napoleon bukásával, mely 1814-ben a bécsi kongresszus lezajlása után vált teljessé, egy elszegényedett, kimerült Európa folytatta azt az életet, mely forradalmak, hosszú háborúkban kialakult pompa törmelékeiből tevődött össze, vége volt a rokokónak, letűnt a hellén-római kultúra visszaerőszkolt külsőségeiből kiformált csá-

szári stílus, melyet a puritán, takarékos, intim biedermeier követett, ámde ugyanekkor a felzaklatott lelkek hullámverése új megnyilatkozási lehetőségek felé tört. Az ünnepélyes *klasszicizmussal* szembeeszegeződött annak reakciója, a fellengző, nyugtalan *romanticizmus*. Itt is megismétlődött a művészetben, az irodalomban megnyilatkozó örök körforgás. Minden stílusváltozás a végső fokon valamely kiélt és túlzásaiban nyugóssá vált irány, áramlat megtagadása.

A romanticizmus hadat üzent az empir-stílus ki-mérttségének és tárgyilagosságának. A kompozíció zárt nyugalmát, a téma kiválogatásában mutatkozó előkelő fensőbbiséget a maga számára terhes akadálnak tartotta, mely korlátozza a kifejezés szabadságát. Francia művészek példáival óhajtom illusztrálni e színjáték lepergését. Ugyanis a tizenkilencedik században a franciák vették át a vezető szerepet a képzőművészetben. A romanticizmus legkiválóbb reprezentánsa, Delacroix, hallatlan energiával és szinte túlzásba menő hevességgel propagálta az új irányt. Azonban a romanticizmus sepa szakított a multtal, sőt témáiban egyenesen kereste azt. Csak a beállítás volt más. Ingresnek, a klasszicizmus nagymesterének képeiben a görög és római mithológia alakjai kiegyensúlyozott

nyugalommal helyeződnek el. A részletek tisztán, megkülönböztetett tagozódással jelentkeznek a vásznan. Delacroix viszont a mozgás lendületét elébe helyezte a biztonságérzést árasztó nyugalomnak. Vad feszültség elektromos szikrája csap át az idomokon. Ne feledjük el, Ingresnek Rafael volt az ideálja, kiben testet váltott, kiteljesedett az olasz szépségérzés, Delacroixnak viszont a nyugtalan barok festőfejedelem Rubens. A romantikusok szerették a fantasztikumot, szerették a középkor és a barok kosztümpompáját, a megrázó történeteket. Ez a jellemvonás Delacroixban kevésbé, de követőiben annál erősebben kidomborodott.

A romanticizmusnak is lejárt az ideje. Helyébe lépett a *naturalizmus*; épp úgy mint a romanticizmus a klasszicizmusnak, úgy a naturalizmus a romantizmusnak volt a reakciója. Sorok között megjegyzem, hogy ezek az irányok nem jelentkeztek abszolút elkülönültséggel, sem az időrend, sem az irányok tisztasága tekintetében. De több évtized elmúltával, midőn ezek a törekvések és eredmények bizonyos távlatból tekinthetők, az ily kategorizálás már valamennyire jogosult és megokolható. A naturalizmus, mint a neve is mutatja, a természetet akarta adni, minden kilengés és a temperamentum túlzásba menő buzogása nélkül, sőt annak gondos mellőzésével. A naturalizmus, bár nem állt közelebb a természethez, mint az előző irányok, mert ereje a részletek kiemelésében, az ellentétek nivellálásában merült ki, nem nevezhető meddő próbálkozásnak, csak éppen, hogy nem voltak nagy vezető egyéniségei. Nem volt meddő és tanulságai nem mutak el nyomtalanul az emberi kultúra végtelenbe vezetett országtúján.

Gazdagította az előretörekvő emberiség kincsestárát, mint ahogy minden törekvésből kioldható valami, ami hasznára válik az egyetemességnek. Lépcsőfoka volt egy magasabb egység felé való iparkodásnak. A naturalizmus főhibája az, hogy a monumentalitás teljesen kiveszett belőle, röghöz kötött művészet volt, a fantázia nyesett szárnyakkal bukdácsolt az aprólékos elemező ábrázolás talaján. Az *impreszionizmus* jelentkezett a reakciója gyanánt. Feltűnő jelenség, hogy míg az előző századokban egy-egy festői iskola vagy irány

kialakulása gyakran majdnem egy, esetleg több évszázadot is igénybe vett, a tizenkilencedik század az irányok egész sorát vetette felszínre és temette is el egyúttal. Régen a hagyományokhoz csak félé kézzel nyúltak hozzá az ivadékok és addig nem is szűnt meg egy-egy irány hatóereje, míg az teljesen meg nem érlelődött és a belőle kiviruló új hajtás meg nem erősödött és maga is újabb hajtást nem eresztett. A nemzetközi kapcsolat hajszálcsovei nem közvetítették oly

gyorsan és akadálytalanul a különböző művészi áramlatok életnedvét. Valamely ország vagy város területén belül kialakult iskolák elszigetelten éltek le a maguk életét, önmagukból nyerték táplálékukat és csak ritkán ért hozzájuk idegen iskola, idegen irány áramlása. Igaz, hogy e kivételes alkalmak aztán határkövet jelentettek a fejlődési periódusokban.

Egy-egy művész olaszországi útja, vagy mondjuk egy olasz festő átköltözése Spanyolországba vagy Németországba korszakos művészetfejlődési eseménynek számított. A faji, nemzeti energia lassú szivárgással törte át a határokat, a termelés formái, a társadalmi rétegződés is nehezen volt megbolygatható. Katasztrofális hatású események, nagy háborúk kellett bármily kis megmozduláshoz. A tizenkilencedik században élő emberiség lelki alkatát folyton újabb

meg újabb rázkódtatások érintették. Megbolygatták a hagyományok lassú rétegződéssel egymásra boruló szilárd talaját. Még hozzá sem idomult az egyik szituációhoz, máris megrohanta a másik. Az impreszionizmus különös erővel hatott rá. Impreszió — az benyomást jelent. Mit hangoztattak az impreszionista művészet vezető egyéniségei: Manet, Monet, Renoir és a többiek? Ők nem a természetet magát, hanem azokat a benyomásokat akarták képeikben valóra váltani, amit a természet szemlélése bennük felébreszt. Hogy óhajtották azt elérni? A múltó, a percről-percre, pillanatról-pillanatra változó jelenségeket kívánták megörögzíteni. A fény rezdülését, az atmoszféra, a levegő formákat elmosó hatását. A naturalizmus egymástól elkülönített színeit, a lokálszíneket apró foltokra oldották, e foszlányokból építették fel képeiket. Az impreszionizmus alapjában véve nem

FOLIES-BERGÈRE

1. ábra. Impreszionista flakát

dolgozott új eszközökkel. Már a tizennyolcadik század elején és derekán is jelentkeztek hasonló törekvések. Az olasz Trepelo is színfoltokkal dolgozott és később Guardi, majd a spanyol Goya a tizenkilencedik század legelején elég világos előjelekkel szolgáltak az impresszionista művészet törekvéseire nézve. De míg náluk ez a kifejezés egyik módja volt, addig Manet és kortársai zászlóra írt jelszóvá szentesítették az elődök munkáiból kiolvasható tanulságokat. Az impresszionizmus hallatlanul kitágította a kifejezés határait és ha az impresszionista művekben túlságosan is érvényesült az esetlegesség, a véletlen, és a lényeg ha elmosódott, háttérbe szorult is, módszerei termékenyek voltak és módot adtak a további fejlődésre. Sokan úgy mondják, hogy nem a fejlődésre, hanem az anarchiára, de mi ne ítélkezzünk ily szigorúan. Az impresszionizmus a kompozíciót meglazította, a szerkezeti elemeket háttérbe szorította, de mindezek helyett végtelenül gazdag színpompát adott, a sugárzó napsütés fénykoszorúját szórta a színekre. Szikrázó színek csattantak ki a vászra.

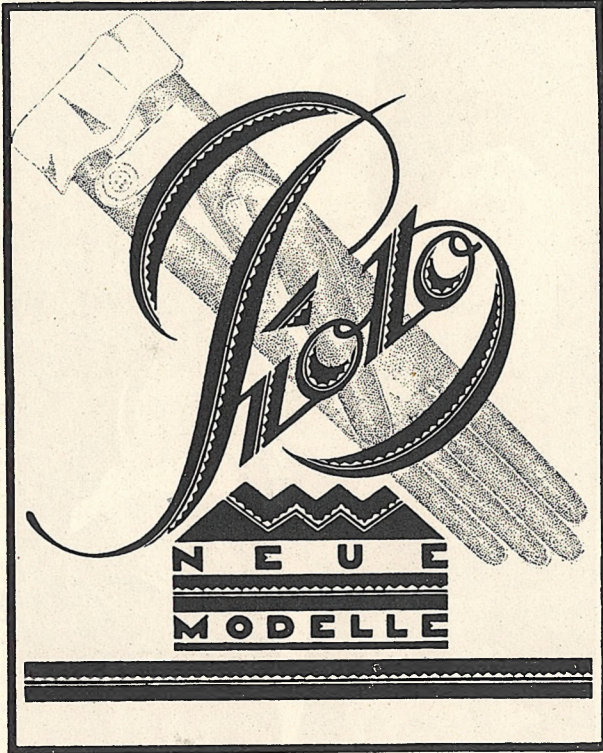
Ennek a farsagnak is megjött a maga hamvazószerdája. Új igazságok derengtek fel a művészet horizontján. Gauguin még az impresszionista festőművészet végső hajtásának számít, Cézanne már szembehelyezkedik az elődökkel, Picasso pedig alapjaiban rendíti meg nemcsak azt, amit kortársai, elődei hosszú vívódások, töprengés közepette megépítettek, hanem magát az egész évezredes épületet. Az impresszionista művészet lehanyatlásával az »izmusok« egész tömege szakadt az ámuló emberiségre. Expresszionizmus, futurizmus, kubizmus, neoimpresszionizmus, postimpresszionizmus és végén a mindent fejtetőre állító végtelen űr, a semmi, a grimasz, a dadaista hóbort . . .

Az impresszionizmust követő irányokat általában a postimpresszionizmus, azaz impresszionizmus utáni művészet cégére alá szokták csoportosítani. Ez csupán az időrendbeliség fogalmát fedi, de nem fejezi ki a művészi irány programját is egyúttal. *Expresszionizmus* sem nevezhető programnak, mert ez esetben csupán negatívum, tagadás, szembehelyezkedés az impresszionista festői iránnyal. Különbözik is az expresszió, az a szó értelmét tekintve: kifejezést jelent. Micsoda művészet az, amely ne akarná maradék nélkül kifejezni a jelenségek benső képét? Az eszközökben lehet eltérés,

de a cél ugyanaz marad. Tehát az expresszionizmus, mint valami művészi irány megjelölése, jelentés nélküli, henyé meghatározás. A *kubizmus* az már pozitívebb valami. Először jött a szerkezet. A testek konstrukciója fokozottabb hangsúlyt nyert a postimpresszionista művészek alkotásaiban, a fényhatásokat másodrangú mozzanatok tartották, az atmoszférikus jelenségek visszaadását kiküszöbölték. A lényeg felkutatása és hangsúlyozása volt a főcél, bizonyos elemeket kiemelték, a formákat összevonva adták, a mellékesnek tetsző részeket egyszerűen elhagyták.

A jelszó nem volt éppen új, de azonos elvek hangoztatása mellett merőben

újatás mellett merőben más fajsúlyú, tendenciájú művészetet csináltak az elődök. A stilizálás ugysem egyéb, mint hozzátoldás és elhagyás, de most az én: a romanticizmus és később az impresszionizmus uralkodó tényezője, kissé háttérbe húzódtott. A *futurizmus* azután ismét felszabadította a túlzásba vitt egyénieskedés fúriáját. A futurizmus tulajdonképpen nem is festői irány, hanem csak kísérője az e néven ismert irodalmi handa-bandázásnak. A »jövőt« írták az olasz fiatal emberek a lobogójukra és máris a multba süppedt mindaz, amiért egymás fejét betörték, átgázolt rajtuk a rohanó idő és a végtelen örület farsangi menetének újabb oszlopa. A futuristák nem mutattak egyé- séges frontot, némelyikük

2. ábra. Betűdizses plakát

az impresszionizmust ismételte meg a formákat vad szintömegekbe mártva, mások meg az úgynevezett *szimultán* irányzathoz szegődtek. Ugyanis *egyszerre* akarták kifejezni e jelenségek egész sorozatát és ezzel visszatértek a középkor festőiéhez, kik ugyanazon a képen ábrázolták Krisztust az olajfák hegyén, a gólgotautat és a keresztrefeszítés befejeződését. A csoportok el voltak osztva és úgy követhette a szemlélő a közeli és távoli dombhajlatokon, útkanyarulatokban a tragikus színjáték egyes fázisait, ellenben a szimultán festőforradalmárok úgyszólván egymás tetejére festenek több egymásra következő, szóval különböző időpontban felbukkanó jelenséget. De volt olyan festő is, ki az imádott nő gondolatait is megfestette, még pedig olyasformán, hogy festett nagy női fejet, abban különböző rekeszekben ott látható a virágcsokor, a fiáker, a könyv, a zongora, a gavallér és még ki tudja mi minden. Vagy pedig valaki kinéz az ablakon és a szoba is, meg az utca is egymásba gaba-

lyodva ott vergődik a vásznon. Ez aztán az igazi szintetikus művészet! A futuristák aztán a tér egységét és szilárd megrögzítettségét is meg akarták bolygatni és itt aztán beleütköztek a kubista művészet határvonalába. A *kubofuturizmus* névvel jelölt szörnyszülött származásának ez a titka. Ha az elmélet önmagában egyben művészetet is jelentene, akkor a *kubizmus* lenne a legkülönb a festői irányok között, de mivelhogy az elképzelés és a megvalósulás nem mindig fedi egymást, a kubizmus sem különb társainál. A szerkezetiség túlzott hangsúlyozása szükségképpen rávezette a művészeket a tér, a kiterjedés új értelmezésére. Ha az impresszionizmus az elillanó hatásokat akarta megrögzíteni, akkor postimpresszionista művészek egynémelyike a szerkezet mindenhatóságát hirdette, mások viszont az anyag foghatóságának hangsúlyozását tartották előbbre való feladatnak, vagy pedig az időrendbeli távolságot akarták megszüntetni, úgy nem meglepő az sem, ha a kubizmus előfutárai az úgynevezett *írányvonalak* megvonásával érzékeltették, azaz óhajtották érzékeltetni a tér végtelenségét, vagy pedig a térnek és a térben elhelyezett testnek egymásbaomlását, feloldódását. A kubizmus a térség korlátozottságát óhajtotta kitágítani, vagyis a tér érzékeltetésének sok ezeréves gyakorlat által szentesített hagyományát megbolygatni, felborítani. A testek és a tér egymáshoz való viszonyát új fogalmazásban szerette volna a kubizmus szemléletessé tenni. Mily eszközök álltak rendelkezésére? Hogy óhajtotta a kitűzött célokat megközelíteni? Elsősorban a tárgyakat geometriai elvontságukban akarták ábrázolni. A felület egymásba simuló szögleteit élesen, elkülönülten ábrázolták, a fejből félig kifaragott tuskót formáltak, amely úgy hatott, mint valami félbehagyott faszobor, mely elnagyolva mutatja a véső hasítását. A házak mint egymásra tornyosuló, összeboruló részek tömbök imbolyogtak, mintegy maguk alá temetve az alattuk nyüzsgő embereket. Aztán tovább fejlesztették a dolgot. A festményeken a geometria területéről az alaprajzba siklottak át, most már a köbök, a négyzetek is feloldódtak és némelyik

kép úgy hatott, mint valami meglekelt gitár, melynek húrjai céltalanul kunkorodnak szanaszéjfel.

De azért a kubizmus, mely ad abszurdum vitte a tér új értelmezését, az sem mult el haszon nélkül felettünk. Igaz, hogy sok ember a kubizmus hódítása óta csak háztetőket tudott festeni, csak felülről lefelé tudta szemlélni a jelenségeket, sem oldalvást, sem szemtől-szembe már nem, és egyesek egy szusz alatt azt is rá akarták erőszakolni a vászonra, ami a hátuk mögött van és az illető csak úgy láthatta, ha hátrafordult ugyanakkor, mikor előre tekint, de ezeket számításuk le és ne feledkezzünk el róla, hogy sok festőre jótékonyan hatott ez az irányzat is, konstruktívebbé tette a művészetét, a tárgyakat súlyosabbá, foghatóbbá és a térképzést logikusabbá. Szóval, voltak, akik hasznot merítettek belőle.

3. ábra. Expresszionista plakát

Lássuk csak, hogy mit köszönhet a grafikai művészet ezeknek az új irányzatoknak és hogy a tipográfia milyen vonatkozásba került velük. A grafikai művészetben, első sorban a plakátművészetben mindenesetre nyomon követhetjük a változó irányok, áramlatok lefolyását. Az impresszionizmus térfoglalásával egyidejűleg a plakátban is jelentkeztek azok a külsőségek, melyek az impresszionista mesterek képeit jellemezték, sőt bizonyos tekintetben még szabadabban és nagyobb lendülettel érvényesültek az impresszionizmus alapelvei. Nem csoda. A plakat az utca számára készült, hol harsogóbb színekkel kell belerikoltani a százhangú, százzsínű rengetegbe, hogy el ne nyelje a környező tárgyak tömkelege. A plakátművészek eleinte ingadozva követték a festőket, később egyre erőteljesebben hangzott fel a maguk hangja és mihamar túl is haladták a mintaképeiket. Néhány erős, egészséges színfoltna bele-sűrítették a plakát egész festői tartalmát. Még nagyobb lendülettel folytatta a maga külön útját a plakátművészet a postimpresszionizmus tanulságai alapján, midőn a képekben is néhány jellemző rész kiemelésével kívánták visszaadni a jelenségek szemlélete nyomán feltoluló képzeteket.

Érdekes tünet, hogy a futurizmus, a kubizmus fejlőd-

désre alkalmas mozzanatai a grafikai művészetben szívódtak fel a legharmónikusabban.

Mindaz, ami a festészetben magában elsatnyult, lesorvadt a törzsről, itt dús lombot hajtott. A vásznon durván ható mozzanatok, átmenet nélkül egymásra támadó színek, groteszkül ható formák, a távlati hatások mellőzése a plakátművészetben, a grafikában, hol különben is nem fontos a dimenziók érzékeltetése, ott mindez helyénvaló volt. A kubisták, futuristák valahogy akarattuk ellenére, miközben termévművésztől prédikáltak, a síkművészet számára egyengették az utat. Nos és a tipográfia? Itt aztán igazán nem szabad izmusokról beszélni. E par excellence síkművészet a betűsorok szolid építményének szépségeit érzékelteti. A szoroson vett könyvművészetet csupán külsőségeiben érintették az impresszionizmus körül lezajló harcok. Hogy az illusztrációs anyag változott, a tipográfiai elemekre alig hatott ki döntő fontossággal. A könyvművészet igenis változott, de a mozgalom tulajdonképpen nem Franciaországból, hanem Angliából indult ki és a reform nem a festőművészet forradalmának eredménye volt, hanem az általános ízlés-tisztulásnak.

Nézzük a közölt illusztrációkat. Az egyik (2. szám), egy keztü hirdetés mása, a betűk kalligrafikus szépségeit hangsúlyozza és ezt a szépséget nem bontja meg, csak fokozza a betűk csipkézete, a háttérben el-

helyezett keztü szürke foltja. A másik (3. szám), amelyik egy jótékonysági hangversenyt hirdet és Szent Ceciliát ábrázolja orgona mellett, az irányvonalakkal dolgozó irányzat egyik példája. Itt tudatosan kifejlesztett vonalritmus lüktet a tojásdadalakú területen belül. A szent nő fejétől egészen a szoknya alsó türemléséig, rövid megszakítással, éles vonal fut alá és a kiterjesztett láb egyenes vonala ferdén, egészen a hónaljig felszalad. A betűsorok itt is szabályos ren-

ben helyezkednek el egymás alatt. »Végül a Fünf Klavierstücke« felírású példa (4. szám). Itt a betűk is követni igyekeznek a formák zenebonóját, de csak módjával, mérsékelten. A betűk nem tűrik az erőszakot. Bizonyos fokig hajlíthatók, bele is kényszeríthetők bizonyos idomokba, de össze-visszadobálni nem lehet őket, mert azzal az értelmük is megszűnik. Éppen ezért ne beszéljen senki sem expresszionista szedésről és hasonlókról. Van jó szedés és van rossz szedés. Vannak szép sorok, hol harmónikus rendbe tömörülve, minden betűnek, nyomdai dízelnék megvan a maga rendeltetése és kiszámított hatása. Ha valaki felforgatja ezt a harmóniát, az egyszerűen rosszul szed, de nem expresszionista módon, mert ez természetesen nincsen.

Azaz mit mondok, minden szedés Gutenberg óta, minden betűsor a rómaiak vésett felírásai óta expresszionista, egyszerűen azért, mert — kifejez valamit.

Bálint Aladár

4. ábra. Kubista fedélrajz

Hogyan készül a betű anyamintája?

Magyar Grafika mult havi számában »Miért nem készülnek ma újabb stílusú írások« című cikkemben az írás készítésének nehézségeit ismerttettem. És hogy erről az érdeklődőknek némi fogalmat nyújtsak — aktuális voltánál fogva — kiragadtam a betűanyaminták megalkotásának egyik legolcsóbb eljárású módját. A tárgy, bár gazdasági vonatkozású volt, mindazonáltal merem remélni, nem ér megrovás, ha most annak technikai részét kiegészítem az anyaminta előállítású módjainak ismertetésével.

Az anyaminták előállításának ma három módja van alkalmazásban és pedig: 1. acélbélyegzőkkel történő mélyítés, 2. anyamintáknak fűrógép segítségével való fűrése, 3. galvanoplasztikai úton való matricakészítés.

Az acélbélyegzőkkel (Stempel) való mélyítő eljárás úgy történik, hogy egy 6—7 cm. hosszúságú, kilágyított acélpálcika egyik kicsiszolt végére rákopírozza a vésnök a betű kontúrjait. Abban az esetben, ha a készítendő betű külső vonalain belül, mondjuk a H-betű két szára közötti üreget (Bunsen) homorítani, mélyíteni kell, úgy azt egy annak megfelelően domborított végű acélpálcikának a bepréselésével végzik. A bepréselés után

a betű külső kontúrvonaláig a felesleges részeket levési és ezt a rajz után finoman kidolgozza. Hogy a munkát kellőképpen ellenőrizhessék, a bélyegző képrészét gyertyalángnál bekormozzák és lenyomatot készítenek róla. Ha a bélyegzőn már semminemű javítani valót nem találnak, edzik, majd a fémsajtóba erősítik és egy vas- vagy vörösrézrudacskába mélyítik, amelyet megfelelő kellősítés után öntéshez adnak.

Az acélbélyegzőknek ez a készítési módja, mint kézimunka, hosszadalmas voltánál fogva, már alig van használatban. Ma a kézimunkát géppel helyettesítik. A gép teljesen azonos az előbbeni cikkemben leírt anyamintafúrógép szerkezetével, amelyen sokkal gyorsabban és pontosabban készíthetők el a bélyegzők, mint kézzel. Az üzemköltsége bár jóval nagyobb, mint a fúrógépen fúrt anyamintáké, mindazonáltal kisebb betűk anyamintáinak bélyegző útján való előállítás a betüöntődékre nézve gazdaságosabb, amennyiben a nagy igénybevételtől használhatatlanná vált anyaminták újonnan sajtolva és kellősítve gyorsan pótolhatók. Ily módon az anyaminták azonban legfeljebb csak tercia törzsig készíthetnek, a terciánál nagyobbak már a másodikkal jelzett eljárás szerint készülnek, mint azt az előbbeni cikkemben leírtam. E gép tökéletes működésével nagyban elősegítette a betüöntőipar fejlődését, magában a betüöntőiparban pedig nagyon sok vitás esetnek lett a megsemmisítője, mert míg az írás alkotójának rajzolt betűt fényképezés útján kicsinyítve vitték át az acélpalcika felületére és kidolgozását teljesen a vésnök bizonytalan kezemunkájára bízták, addig e gépen a vésnök nyugodtan vezetheti a pantográf tűjét, mert a betű képe a nagyinak tökéletes kicsinyített másolatát fogja adni. Természetes, hogy itt is mutatkoznak néha optikai zavarokat okozó visszasságok, de ezek okai semmiesetre sem a kivitelben, hanem a betűk konstrukciójában keresendők.

Nagy jelentőséggel bír ez a gép még közvetlenül a nyomdaiparra nézve is. A szedőgépek anyamintáinak tömeges előállítása tudvalevőleg csakis ilyen termelőgéppel vált lehetségessé.

A harmadik, mint a legelterjedtebb eljárás a gal-

vanoplasztika útján nyert csapadék okszerű felhasználása. Ez eljárásnál a betűt ólom, antimon és ón keverékéből álló fémbe vésik, majd rézgáliccal telített galvánfúróba helyezik, ahol arra elektromos áram felhasználása révén vörösrézréteg csapadéka rakódik rá. Ezt a réteget, ha a terjedelméhez mért megfelelő vastagságot elérte (2-4 hét múltán) leveszik az eredeti vésetről, horganyba öntik, majd kellősítés után használatba adják. Újabban készítették már nikkel, a háboru alatt pedig vascsapadékból anyamintákat. Noha a vascsapadék előállítása, miután az áramot motorikus erő szolgáltatja, sokkal rövidebb idő alatt történhetik és a vasmatricák tartóssága a vörösrézmatricákat jóval felülmúlja, ez az eljárás már nem terjedt úgy el, mint az előbbeni, mert igen bonyolult.

Itt meg kell még említenem, hogy a puha fémvéset alkalmazásának nagy előnye, hogy a próbanyomaton észlelt hibák forrasztással korrigálhatók, ami a többi eljárásoknál már nem lehetséges.

Megjegyzem, hogy egy teljes írás kifogástalan előállításához technikai okokból két eljárást alkalmaznak: a kisebb fokozatokhoz az acélbélyegzőket, a nagyobbakhoz pedig a fúrógép segélyével történő mélyítő vagy a galvanoplasztikai eljárást kell igénybe venni. Az előbbit azért, mert gazdaságosabb, az utóbbit pedig azért, mert a nagyobb törzseknél az acélbélyegzővel mélyített anyaminták élei a bélyegző préselési felületének terjedelmességénél fogva gömbölydedek lesznek, úgy hogy az ebből öntött betű képeinek fogyatékosága nemcsak magán a betűn, hanem a nyomásnál is láthatóvá lesz. Ezzel szemben a fúrt, vagy a puha fémvésetről készült galván anyaminták élei szép élesek, sarkosak és az ezekből kikerült betűk nyomási felülete sokkal tökéletesebb lesz, mint amazoké.

A betüöntődéknek tehát a betűket tulajdonképeni alkalmazhatóságukhoz mért gondossággal kell előállítani és hogy az írás az eredeti alkotásnak hű reprodukciója legyen. Azután már csak a szedőn múlik, hogy a betűk művészi értékét a stílus és a kivitel jóízű alkalmazásával kifejezésre juttassa.

Thalwieser Antal

Hatásos munkák egyszerű eszközökkel

apunk egyik olvasójával folytatott beszélgetés során szó esett a nyomdák betű- és díszítőanyagainak nagyfokú kopottságáról és elavultságáról. Az illető kollégám úgy vélte, hogy a mai viszonyok között, amikor a nyomdatulajdonosok üzemük felszerelésének felfrissítésére nem áldozhatnak, nem sok értelme van lapunk ama törekvésének, hogy az akidensszedőket divatos és mai értelemben vett modern munkák szedésére buzdítsa. Többek között megjegyezte, hogy a maga részéről a legnagyobb zavarba jön,

ha nagyritkán azzal az utasítással kap munkát, miszerint az jobb kivitelű, díszesebb munka legyen.

Igyekeztem megértetni kollégámmal, hogy ez a véleménye ma már nem helytálló.

Idejét multa felfogás az, hogy jobb kivitelű munkának okvetlenül »díszesnek« is kell lennie.

Egy évtizeddel ezelőtt ez még így volt. Akkor még virágkorukat élték a kombinációs körzetek, amelyekből megalkottuk, úgyszólván felépítettük a díszes keretet s ebbe azután — sokszor nagy ügyyel-bajjal — beleszorítottuk a szövegszedést.

Ez a szedésdivat azonban már a múlté s a leg-

kevésbé sem valószínű, hogy valaha újból fel fog éledni. A kombinációs körzeteket a sordíztmények leszorították a porondról s bár még újabban is készítenek kombinációs körzeteket (pl. a Schelter & Giesecke betüöntöde Schreibmeisterzüge-díztménye), ezeknek rajzbeli kiképzése nem nyújt többé lehetőséget sajtótermékeknek hajdani értelemben vett agyondíztzésére.

Manapság a csupaszbetű, az egyszerű vonal, linóból, Mäserlemezéből, avagy más alnyomati célokra alkalmas anyagból metszett szalagdísz és végül a vignetták azok a betüszedőanyagok, amelyek segítségével ha nem is díszes, de minden esetre szép és ízléses nyomtatványokat állíthatunk elő.

A puszta betű is rendkívül hálás anyag, ha a szöveg sorainak elrendezésében kellő gyakorlattal bírunk. (1. ábra.) Hajlított sorok alkalmazása már egymagában is díszítő hatást ad szedésünknek, feltéve, hogy okkal-móddal alkalmazzuk. (4., 5., 6., 7., 11., 12., 15. és 18. példa.) A ritkított szedés sem utolsó eszköz. (1., 10. példa.) Újabban azonban rézsütösen állított sorokkal igyekszünk jó és újszerű hatást adni munkánknak. (3., 6., 8., 10., 11., 13., 14., 18. és 20. példa.) Ez a mód is bizonyára erős gyökeret fog eresztetni a gyakorlati életben, akárcsak a hajlított sor, mert sokkal több változatosságot enged meg s emellett könnyebb, gyorsabb munkával jár.

Az egyszerű vonal mindig hálás és soha meg nem únható díztítőanyagunk volt s az marad továbbra is. Változatosságot a különböző formájú lánzsahegyekkel s ehhez hasonló díztítdarabokkal adhatunk a díztítésként alkalmazott vonaloknak. (2., 4., 5., 12. és 20. példa.)

A különböző formájú szalagok és alnyomatok, amiket alnyomati anyagból metszünk, frappáns hatást váltanak ki anélkül, hogy munkánkat ilyenek alkalmazása számottevően megnehezítené. (8., 9., 10., 13., 14. és 17. példa.) Ilyen szalagok alkalmazásánál azonban ne essünk túlzásokba. Kezdetben csak a legegyszerűbb formákat használjuk, mert a túlságosan lendületesen rajzolt szalag nem mindig sikerül; különösen a kezdőknek ajánlom ezt megszívlelésre, mert a szalagrajz már nagyobb rajzkészséget igényel a tervezőtől.

Egyik leghálásabb eszközünk a díztítésre a vignetta vagy ezzel egyenértékű nagyobb körzetfigura. (5., 6., 8., 11., 12., 18. és 20. példa.)

Körzetekkel tehát vajmi kevés dolgunk akad, nem is fogjuk érezni hiányukat, ha a fentebb elősorolt anyagokkal való munkálkodási lehetőségeket mélyebben tanulmányozzuk. Az e sorokhoz tervezett 20 szedéspélda közül mindössze négy-nél (11., 12., 18. és 19. példa) használtam sor-körzeteket, de háromnál csak szolid kíséretként szerepeltetem s csak egynél oly módon, amely az egész szedéskompozíciót uralja (19. példa).

*

Az e sorokhoz készített nyolc melléklet hús példájához vajmi kevés magyarázat kell. Egyszerű eszközökkel készült jó hatású munka valamennyi. Egyiket sem szántam »díszmunkának«, hanem a gyakorlati életben könnyen és gyakrabban felhasználható mintának.

Az 1. példánál a szóritkításnak szántam a főszerepet. A két tömör fősor közé színesen nyomott ritkított sor egymagában is dekoratív hatású. Az alsó sorcsoport ritkított szedése nemcsak érdekessé teszi a példát, de egyben enyhíti a sorcsoport foltját is, ami máskülönben károsan befolyásolná a fősorok érvényesülését.

A 2. példánál a színesen nyomott léniák képezik a munka díztítő elemeit s nagyban emelik annak jó hatását.

A 3. példa háromnyelvű szövegéből rézsütös sorállítással emeltük ki a fősort s egyben a szöveg főelemeivel választottuk külön a magyar, tót és német szövegrészeket, amelyek azonban mégis egységes kompozícióba illeszkednek.

A 4. példa látszólag nehéz munka, valójában mégis könnyű. A levélfejet egyszerűen egybe szedtük s két tömöntvényt készítve, ezek egyikéből a színesen, a másikból pedig a feketén nyomott sorokat távolítottuk el.

Az 5. példa magyar-román szövegét a főcím és az alatta alkalmazott vignetta és sugárdísz egységes folttá kovácsolja, ami a kétnyelvű nyomtatványoknál igen fontos követelmény.

A 6. példánál a szöveg szlovák nyelvű főcsoportját nemcsak színben emeltük ki, hanem a másik két sorcsoporttól eltérő formaválasztással is. Ez valójában dominálná a levélfejet, ha a színezéssel nem hoztuk volna egyensúlyba az egyenértékű szövegcsoportokat.

A 7. példa a gyakorlati életben elég sűrűn előforduló sokszövegű levélfejek jó megoldású mintája. A fősor kellőképp érvényesül és emellett a köznapitól eltérő formát ad a fejnek. A fősort

WEISZ * TERÉZ * UTÓDAI

PREŠLER ÉS MOSKOVITZ

GŐZMOSÓ- ÉS VEGYTISZTÍTÓGYÁRA

*

Észak-Magyarország legnagyobb
és legmodernebb berendezésű vegytisztító- és gőzmosóüzeme
MISKOLC, ARANY JÁNOS-UTCA 3 * TELEFON 382
Fiókok: Munkácsy-utca 1. szám és Weidlich-udvar
Képviseltek: Eger, Edelény, Gyöngyös, Mád,
Putnok, Sárospatak, Sátoraljaujhely,
Tokajban és másutt

*

1. példa. Szedte: Baron Andor

ВЕЛИКИ
ПАРИСКИ МАГАЦИН

ДАВИД ПЕСИНГ

DAVID PESING

PARISI NAGY ARUHAZ
VELIKI PARISKI MAGAZIN
GROSSES PARISER
WARENHAUS

UJVIDÉK

Н * О * В * Н * С * А * Д

NEUSATZ

TOVÁRNA ŠAMOTOVICH TEHJEK
A ŠKRIBEL

EDUARD
SLANINA
EDE

CHAMOTTE TŰZÁLLÓ
TÉGLA- ÉS CSERÉPZSINDELYGYÁR

SLOVENSKO
HRNČIANSKE ZALUŽANY
(FAZEKASZALUŽSÁNY)
(ŽUPA GEMER)

FEUERFESTE
CHAMOTTE ZIEGELFABRIK

2. példa. Szedte: Lichtmann Sándor

3. példa. Szedte: Traub Andor

DOMINANT
 AGENTIA · TELEGRAFICĂ · DE · PRESĂ
 AGENCE · TÉLÉGRAPHIQUE
 TELEGRAPHENAGENTUR
 TÁVIRATI · ÜGYNÖKSÉG

Secțiunea financiară, comercială și industrială. Secțiune specială pentru orice fel de informațiuni și reclame

Pénzügyi, kereskedelmi, ipari osztály. Külön osztály mindenféle információadásra és reklám, hirdetés felvételére

BIROUL CENTRAL:

BUCUREȘTI

SUCURSALE: CLUJ, CERNĂUȚI, TIMIȘOARA, ORADEA-MARE, BRAȘOV ȘI CHISINĂU

CLUJ, la ||||| 192

4. példa. Szedte: Várady Ferenc

INSTITUT · DE · ARTE · GRAFICE · S · A · ÉS · NYOMDAI · MŰINTÉZET · RT

CLUJ · KOLOZSVÁR · STR · MEMORANDULUI · (UNIO · UTCA) · 3 · SZÁM
 TELEFON · 664 · 693

5. példa. Szedte: Tóth Ferenc

**A SZLOVENSZKÓI ÉS RUSZIN-
 SZKÓI GRAFIKAI MUNKÁSOK
 EGYESÜLETE**

**PRE SLOVENSKO
 A PODKARPATSKÁ RUS
 BRATISLAVA**

**VEREIN DER GRAPHISCHEN
 ARBEITER DER SLOWAKEI UND
 PODKARPATSKÁ RUS**

TELEFON INTERURBAN 13-63.

DUNAJSKÁ ULICA ČÍSLO 55

6. példa Szedte: Steiner Béla

Az 5. és 6. példánál alkalmazott vignetták a frankfurti D. Stempel AG. betűöntőde készítményei.

BLEIER & WEISZ
KENDER-,
LEN- ÉS JUTAÁRU-NAGYKERESKEDŐK
A SZEGEDI KENDERFONÓGYÁR R-T GYÁRTMÁNYAINAK
ELADÁSI HELYE
BUDAPEST, VII
KÁROLY KIRÁLY-UT 7
TELEFONSZÁMOK
JÓZSEF 115-36
ÉS JÓZSEF 115-44

ALAPITTATOTT 1885. ÉVBEN

BUDAPEST, 192

Kender- és sodronykötelek,
kötőzsinegek, hevederek,
zsákzsinegek, tömlők, zsá-
kok, gazdasági kötélárak,
zsinórok, ponyvák, manila
kévekötőfonal, jutaárak és
minden egyéb ebbe a
szakmába vágó cikkek
S Ü R G Ő N Y C I M:
KÖTÉLGYÁRAK, BUDAPEST
Magy. postatakarékpénztári
chequeszámla: 1168. szám

7. példa. Szedte: Baron Andor

8. példa. Szedte: Kolozsvári Károly

FISCHER J.
ÉS FIA

KESZTYŰS, FÜZŐKÉSZÍTŐ
ÉS KÖTSZERÉSZ
NOVISAD · UJVIDÉK
PÉTER KIRÁLY-UTCA
23

Ј. ФИШЕР И СИН

ЭГОТОВАЧ, РУКАВИЦА, МИДЕРА И ПРЕВОЈА

НОВИСАД

КРАЉА ПЕТРА-УЛИЦА 23

ТЕЛЕФОН · TELEFON
364

J. FISCHER
& SOHN

HANDSCHUH-, MIEDER-
MACHER UND BANDAGIST
NOVISAD · NEUSATZ
KÖNIG PETER-GASSE
23

9. példa. Szedte: Lichtmann Sándor

MAGYAR KONYHA

KÁVÉHÁZ

EMKE

SZÁLLODA

KITÜNŐ BOROK

TULAJDONOS
MOLNÁR ZSIGMOND
KOMÁROM, FERENC JÓZSEF-RAKPART

3

10. példa. Szedte: Tóth Ferenc.

ALAPITVA 1909-BEN.

PALLAS-NYOMDA

NAGY-BERZENCE

SZÉCHENYI-UT 3
PAPIRKERESKEDÉSE
FŐ-TÉR 9

KÖNYVNYOMDA

KÖNYVKERESKEDÉS

HIRLAPIRÓDA

KÖLCSÖNKÖNYVTÁR

11. példa. Szedte: Tótfits Béla.

МЕРКУР ШТАМПАРИЈА И ИЗРАДА ШТАМБИЉА

MERKUR
KÖNYVNYOMDA

MERKUR
BUCHDRUCKEREI

ÉS BÉLYEGZŐGYÁRTÁS UJVIDÉK,
REGENT ALEXANDER-UTCA 37. SZ.

UND STAMPIGLIENERZEUGUNG
NEUSATZ, R. ALEXANDERGASSE 37

НОВИСАД · NOVISAD

SZÁMLA · РАЧУН · FAKTURA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PRIMUL TECHNIC TRANSILVANEAN
PENTRU MASINI DE SCRIS
CLUJ, STR. REG. MARIA
25. NO.

MIHAIL KÖRMENDY MIHÁLY

ELSŐ
ERDÉLYRÉSZI
IRÓGÉPMŰSZERÉSZ KOLOZSVÁR
STR. REGINA MARIA (v. DEÁK FERENC-UTCA) 25

NOTĂ-JEGYZÉK

CLUJ-KOLOZSVÁR,

13. példa. Szedte : Klein Dezső

Az

»ANKER«

ÉLET- ÉS JÁRADÉKBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Vagyona 174 millió korona. — Biztosítási állomány 538 millió korona. — Kifizetések 338 millió korona. A társaság eszközök: Mindennemű tőkebiztosításokat halálesetre, kiházasítási és agykori ellátási biztosításokat, továbbá gyermekbiztosításokat nevelési járadékkal és anélkül, melyeknél a díjfizetés a szerződő korábbi elhalálozásával megszűnik. — Életjáradék-biztosítások

IGAZGATÓSÁG

VI
DEÁK FERENC-TÉR
ANKER-PALOTA

14. példa. Szedte : Klein Dezső

„AESCULAP”

M
Á
T
É

MIHAIL MIHÁLY

Instrumente medicale
engros și endetail.
Instalațiuni complete
medicale și de spitale.

Orvosi műszerek
nagyban és kicsinyben.
Teljes orvosi és kórházi
berendezések.

CLUJ-KOLOZSVÁR

STR. N. JORGA
(JÓKAI-U.)

2

15. példa. Szedte: Lichtmann Sándor

16. példa. Szedte: Traub Andor

ARANY,
EZÜST, BRILLIÁNS
ÉS PLATINA

ÉKSZERT

OLCSÓN CSAK

W
E
R
N
E
R

ÉKSZERBOLTJÁBAN

SZEGED,
KOSSUTH LAJOS-UTCA 3
VÁSÁROLHAT.

17. példa. Szedte: Traub Andor

„PRAGA”

ČESKOSLOVENSKA AKCIOVÁ SPOLE-
ČNOST SKLADIŠTNÍ A SPEDIČNÍ PRO
DOPRAVU PO VODÉ A PO SOUŠÍ V BRNĚ.
FILIÁLKA: SIAČ · EXPOSITURA: FILÁKOVÓ.

ŽIROVÝ ÚČET: GEMERSKÁ UVERNÁ
BANKA UČ. SP. FILIÁLKA SIAČ.
TELEGRAMY: PRAGASPED SIAČ.

CSEHSZLOVÁK RAKTÁRHÁZ ÉS SZÁLLÍ-
TÁSI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG SZÁRAZ-
FÖLDI ÉS VÍZI SZÁLLÍTMÁNYOKRA.
FIÓK: RIMASZÉCS · KIRENDELTSÉG FÜLEK.

FILIÁLKY: · FIÓKÜZLETEK:

Bohumín, Bratislava, Breclava, Frystát ve Slezsku, Chiasso,
Fortizza, Parkan-Nana, Longatigo, Luino, Karlovy Vary, Ponteba, Terst,
Villach, České-Budějovice, Čaca, Hamburg, Királyháza,
Loubi, Podmokly, Praha, Plzen, Olomouc,
Cheb, Tešín, Udine, Viden.

GIROSZÁMLA: A GÖMÖRI HITEL-
BANK'R-T, FIÓKJÁNÁL RIMASZÉCS.
SÜRGÖNYCÍM: PRAGASPED SIAČ.

Mezinárodní doprava. · Nemzetközi szállítmányok.

18. példa. Szedte: Lichtmann Sándor

— megfelelő betűk hiányában — linóleumlemez-
ből vágtuk ki.

A 8. példa két egyszerű sorát előnyösen
díszíti az ugyancsak egyszerű és könnyen utánoz-
ható szalagdísz.

A 9. példa háromnyelvű cégfej. Mindannak
dacára, hogy a szövegfoltok egymástól eltérők,
mégis egységes hatása a munka. A cirilbetűs
szöveg alá főként azért kellett alyomatot alkal-
mazni, mert ezen szövegcsoporthoz erősebb vonalú
betűinek foltját kellett ily módon enyhíteni.

A 10. példa színesen nyomott formáit linó-
ból vágtuk. A 11. példánál körzetet csak kísérő
díszként alkalmaztunk, mert a rövid sorok miatt
az oldalszedés aránytalanul keskeny lett volna.
Mindkét példa a hajlított és rézsutosan állított
sorok együttes és jó alkalmazását illusztrálja.

A 12. példánál a léniadísz és vignetta erős
foltja érdekes ellentétben áll a szöveg vékony
betűivel s éppen ez a kontraszt emeli a hatását.
A cirilbetűs szöveg ennél a példánál is színben
van különválasztva a magyar és német szövegtől.

A 13. példánál a fősor léniából és linóból
kombinált szalagra nyomtuk, míg a 14. példánál
az alappal egybekötve emeltük ki. Mindkét fő-
sor dominálja a kompozíciót. A 14. példához
hasonló megoldások a legtöbb esetben jó hatásúak.

A 15. példa fősorát más megoldással is aligha
lehetett volna előnyösebben kiemelni. A 17. pél-
dánál viszont az ékszer szó kellő érvényesíté-
sére törekedtünk s a cégnek az annál nagyobb
betűkből szedett nevét pedig a zöld alapszínre

való rányomás segélyével nyomtuk szükséges
mértékben háttérbe.

A 16. példa egyszerű, de nem köznapi meg-
oldású csomaglezáró címke.

A 18. példát a rézsutosan szedett négy sor-
csoport reklámszempontból feltűnőbb munkává
avatja. Az oldaldísz csak kíséretként szerepel.

A 19. példánál a körbe szedett körzettel
domináljuk a kompozíciót és a kevés szöveget,
melynek két foltját a három műtyürke igen jól
egybekapcsolja és még egységesebb hatásúvá teszi.

A 20. példánál a sorcsoportokkal osztottuk
fel az egyébként nagy felületet, amelyen azután
formásan alakul ki a nyomtatvány szövegszedése.

Lapunk e havi fedőlapjának kompozíciója szin-
tén egyszerű, akár szedését, akár linóból metszett
szalagdíszét és alyomatát tekintjük. Jó hatása
minden egyszerűsége mellett mégis elvitathatatlan,
amit leginkább annak lehet tulajdonítani, hogy a
szövegelrendezésnél a köznapiól eltérő formát
alkalmaztunk.

* * *

A melléklet szedéspéldái meglehetősen változa-
tosságot nyújtanak a kompozíció dolgában. Egy-
szerűbb munkáknál előnyösen alkalmazhatók.
Ha ilyen munkákkal megszerezünk a kellő gya-
korlatot, úgy azután már bátrabban dolgozunk s
merészebb dolgokra is vállalkozhatunk. Erre
leginkább a reklámnyomtatványok alkalmasak.
Ezeknek tervezéséről a jövő számban lesz szó,
amikor is reklámcélokra igen alkalmas újabb
diszítőanyagot is fogok bemutatni. (Wanko Vilmos

Deutsche Gewerbeschau München

mikor hazai és német lapokban talál-
koztam a fenti címmel, de hogy gon-
doltam arra, hogy alkalmam lesz e
kiállítást megtekinteni.

A Globus-nyomda igazgatósága
elhatározta, hogy évenként techni-
kai személyzetének két-két más tagját külföldi
tanulmányútra küldi. Így jutottam abba a sze-
rencsés helyzetbe, hogy Havas műszaki igazgató
úrral meglátogathattam Németország nagyobb
városainak nyomdáit, gép-, papir- és festék-
gyárait.

A Globus igazgatóságát bizonyára az a helyes
üzleti szellem vezette ezen elhatá-

rozásában, hogy üzemük technikai munkásai
azok, kiknek tudását a külföld szakmai felké-
szültségének megismertetésével fejleszteni kell,
mert ők tudják közvetlen az ott tapasztaltakat
üzemük érdekében felhasználni, minek következté-
ben az ily tanulmányutakra fordított anyagi áldo-
zat mégtérül, sőt — kamatokat is hoz.

Nagyon helyesen tennék a többi nagy- és közép-
nyomdák vezetőségei, ha követnék a Globus pél-
dáját, mert az a tudat, hogy esetleg »én« lehetek
a kiválasztott — ha nem az idén, hát jövőre —,
nemes versengésre serkenti a munkásokat, aminek
nemcsak az üzlet látja a hasznát, hanem a mun-
kás is, mert öntudatlanul fejleszti munkaképessé-

A legközelebbi termet a kereskedelmi grafika uralja, sok-sok apró reklámyomtatványon, levélfejen kívül a szükségpénzeket is itt találhatják meg az érdeklődők.

Sorra következnek a posztó-, selyem-, plüss- és bőrkötésű könyvek, a német könyvművészet remekei. Láthatunk vagyont érő ezüstkapcsos, ezüstfedelű foliánsokat, csontfedelű mappákat, kézzel festett pergament- és csontfedeleken az ornamensnek, a színnek hihetetlen változatosságú tobzódását. A hannoveri *Edler & Krische* üzleti könyveit pazar kötésekben mutatja be. Minden elképzelhető anyagot, mely kötésre alkalmas, felhasználtak. Praktikusak zárható gerincű könyvei, melyek lehetővé teszik a megtelt lapok kicserélését, míg a drága és erős kötés évtizedeken át használható. *Frida Thiersch* (München) és *Maria Lühr* (Berlin) kötése is elsőrangúak. *Albert Günther* Prof. V. Cizzars által tervezett íves nagyságú emléklapokat, illetve albumokat állított ki. Kézzel aranyozott bőrkötésekben négy pergamentlapra van a szöveg írva, melyek közül az első és utolsó lap bőrrámát kapott, amelyen a dekoráció azonos a boríték belső oldalával.

A müncheni *Hugo Schmidt Verlag* cég egész sereg lapot állított ki a kiadásában megjelenő »*Der Codex Aureus*«-ból, a »*Meisterwerke der Buchmalerei*« lapjai is műreemek. Itt láthatjuk Goya »*Los des astres de guerra*«-ból való hatféle rézkarcának másolatát.

A *Werkstätten der Offenbacher Kunstgewerbeschule* bájos kis kézzel írott füzetekkel, nyomott és berajzolt iniciálékkal ellátott könyvekkel, apró versekkel stb. gazdagítja a kiállítást. Ezek az apróságok valóságos gyöngyszemei a betűvetés művészetének.

A *Bremer Presse* (München) többek között

Dante Alighieri »*La Divina Commedia*« oldalait és egy antik kottafüzetet mutat be, melyben narancssárga vonalakon levő fekete hangjegyek alatt, a vörösbetűs szöveghez kék mütyürkéket használtak sorkitöltőnek. Így leírva, egy kissé tarkának képzeljük, azonban a hozzá hangolt dús keret helyrebillenti a látszólagos diszharmóniát. *Anna Simons* (München) pergamenre írott és arany dombornyomású imarészletekkel kedveskedik a vallásos látogatóknak. *Inser. Verlag Leipzig* fülkéjében értékes a Vermeyleen »*Der ewige Jude*« könyve, Franz Maserec szabad fametszeteivel. Tökéletes a Gutenberg apánk 42 soros bibliájának facsimile-je is. *Dr. J. Schröder München* »*Savonarole*« című könyvét Sepp Frank 20 rézkarccal illusztrálta. *Deutsche Meister Verlag München*, művészi keményítőpapirosba kötött könyveit igyekeznek a szerényebb igényű könyvbarátokkal megkedveltetni. *K. Tiemanns Verlag Stuttgart*, könyvei az őstipografusok örökbecsű műveire emlékeztetnek, úgy a szövegrendezésükkel, mint fametszetillusztrációival. Kedves apróságok a németek nagy gondolkodóinak levelezőlapalakú aranymondásai is. A *Wiener Verleger* szintén az antik hatásokat keresi.

Nagy kollekcióval vesz részt a lipcsei *Staatliche Akademie für Graphische Künste und Buchgewerbe*. Láthatunk itt óriási választékban keményítőpapiros-mintákat feldolgozva könyvtábláknak, dobozoknak, gyermekképeskönyveket színes fametszetekkel, különféle sokszorosítási eljárásokkal készült nyomtatványokat, szükségpénzt, kézzel írt füzetkéket és vaskos könyveket, terveket stb.

Még sok a látnivaló, de sajnos este van és a kiállítás csarnokait lezárják, tehát kénytelen

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁR RT

NYOMDAI GÉPEK
GYORSSAJTÓK

Telefon 14-69, 61-90

ROTÁCIÓSOK
KÖNYOMDAI SAJTÓK

GYÁR ÉS IRODA BUDAPEST V, VÁCI-ÚT 48

hasáb jutott a közleményből. Az egyik a németesen szedett városokat magyarosan, a másik a magyarosan szedett városokat németesre javította. A szedők a meglehetősen nagy korrektúrával, a korrektorok az ellentétes javítással így hiábavaló munkát végeztek. A nagy időpocsékolás ellenére a munka hibás volt.

Mennyivel gazdaságosabb, ha ilyenkor a szedő társával megbeszéli, hogyan szedjék egyöntetűen a munkát. De ha ez nem lehetséges, legalább a korrektorok legyenek ezen a téren közlékenyebbek egymással. Vagy ki nem látott még műveket, amelyeknek bekezdő sorait hol egy négyzettel, hol kettővel húzták be? Sőt van kinyomott munkám, amelynek egyes oldalán is kétféle a behúzás. A regényfordítások kimeríthetetlen példáit nyújtják az egyöntetűség hiányának. Különösen a nevek szedésében sok az értelemzavaró egyformátlanság. A regény elején még Susanne, majd Zuzán volt a hősnő, később pedig Zsuzsika.

Mindezek a kellemetlenségek megelőzhetők, ha *szedés előtt* átnézzük a kéziratot. Ez kis időt vesz igénybe, de vajon a nagy korrektúrák nem kerülnek-e többre? Azután meg a munka tipográfiai kiállítását nem csupán a külső csín, hanem a szöveg hibamentessége is kedvezően befolyásolja.

A tördelő vagy az üzem vezetője, ha csak mód van rá, mindig a saját szedését korrigáltassa a szedővel. Így mindenki megismeri a maga hibáit és — ha akar — okul rajtuk. A korrektor élőszóval is igazítsa útba azokat, akiknél a jelek azt mutatják, hogy ezt szívesen veszik.

Merkantil- és mesterszedőknél gyakran megesik, hogy néhány szóra van szükségük, hogy szedésük a vázlatnak megfeleljen. Ilyenkor azután néha olyasmit szednek bele, amit a korrektor nem hagyhat meg. A korrektor kijavítja a szöveget, a szép tervezet dugába dől és kész a perpatvar. Mindezt meg lehet előzni, ha a korrektorral összedolgozva, *előzetesen* beszél meg a szedő a szöveg megváltoztatását.

A szedő általában csinálja meg a korrektúrát úgy, ahogy azt a korrektor kijavítja. Van eset, amikor a korrektor is tévedhet és ilyenkor bizonyára szívesen veszi, ha figyelmeztetik rá. A fődolog, hogy az egymással való érintkezés kollégialis, barátságos legyen, mert csak így lehetséges a nyomdában dolgozók sikeres együttműködése, összedolgozása, ami a kifogástalan munka elősegítője is. A kifogástalan munka pedig felébreszti a szakma iránt való szeretetet és ahol ez ébren van, ott a közömbösségnek vége... h.

Szedéstechnika

A KIRÚGÁSRÓL. »Fiat justitia, pereat mundus!« (Legyen igazság, még ha a világ is belepusztul!) Így gondolkozik sok szedő, amikor a térdőkön, négyzeteken, ürpótlókon, léniákon és egyéb anyagon tapadó, a formának nem eléggé jól mosottságából eredő piszok folytán támadó kirúgást látja. Mit bánja ő, hogy a

táblázatfejen kevesebb az anyag, a lábban pedig több és így természetesen a láb kirúg és »nem pászol« a fejhez; vagy ha két- vagy többszínnyomatú formákon az anyag szisztéma szerinti terjedelmét számítja ki, a kirúgásra nem számít és azután »nem pászol«; vagy a körzetdarabok sokasága folytán kirúg a körzetsor és ő nem akarja a formátumot egy negyedpetittel megszelesbíteni, mert akkor »színes szisztémára szedve« a táblázat-keretléniaiában inkább tűri az úgynevezett »Licht«-eket, semhogy számítsa az elkerülhetetlen kirúgásokra és megszelesbítene a táblázatot egy negyedpetittel. Mert szerinte: ő jól szedte, hát annak »pászolni« is kell. A kirúgásra igenis számítani kell; a szélesség, a magasság arányában a felszedett anyagban a piszkot számításba kell venni és vagy megszelesbíteni, vagy megkeskenyíteni, vagy kártyaspánnal utánasegíteni kell, mert különben a nyomtatvány külsején meglátszik a »szisztémához« való mániákus ragaszkodás. Már pedig sem a megrendelő, sem a széphez és tökéleteshez szokott laikus olvasó szeme nem kíváncsi arra, hogy a nyomdatechnikának milyen tökéletlensége folytán támadt az a bántó folytonossághiány vagy »össze nem pászolás«.

I r o d a l o m

Rovatvezető: dr. Benedek Marcell

KARAMAZOV-TESTVÉREK. Irta: Dosztojevsky. Szabó Endre fordítása. (Megjelent a Révai-testvérek kiadásában.) Talán egy esztendeje lehet, hogy ebben a rovatban sajnálattal mondtam le a Karamazov-testvérek magyar fordításáról, mert nem hittem, hogy az ismert viszonyok között egyhamar kiadó akadjon erre az óriási műre. Most örömmel jelenthetem, hogy Dosztojevsky születésének százéves fordulója alkalmából a Révai-cég megindítja összes műveinek magyar kiadását — a Karamazov-testvérek három hatalmas kötetével. Az örömem csak azért nem zavartalan, mert félek, hogy munkásolvasóim ma aligha engedhetik meg maguknak egy ekkora könyv megvásárlását. Pedig a Karamazov-testvérek olvasása nagy, egész életre szóló lelki élmény. Fel vannak vetve benne a legnagyobb problémák, amik az egyén és az emberi közösség megtisztulásával, felemelkedésével, megváltásával függnek össze. A probléma különböző oldalait a Karamazov-testvérek alakja világítja meg. A testvérek hármán vannak, azaz hogy tulajdonképpen négyen: egy Szmerdjakov nevű nyavalyatörős legény is alighanem féltestvérük az apjuk révén. A három testvér az orosz életnek három főtípusa, ezer egyéni

Á T N Y O M Ó P A P I R O S O K,
száraz és nedves, transzparencypapír, Aufstechkarton és az összes litográfiai cikkek kaphatók a FREUND-BARÁT-féle papirnagykereskedésben és grafikai szaküzletben
Budapest V, Országház-tér 4. Telefon: 82-35.

vonással elevenné téve. Iván a modern szabadgondolkozó, Dimitrij a bűn és az elaljasodás ellen küzdő gyenge ember, aki akkor emelkedik legmagasabbra, mikor a földi igazságszolgáltatás ártatlanul rábizonyítja a legszörnyűbb bűnt, az apagyilkosságot, melyet tulajdonképpen Szerdjakov követett el; és Aljosa, a tiszta, naiv ifju, akit szerzetescsuhában ismerünk meg, s akiben mintha saját hitét szólaltatta volna meg az író. A regény óriási terjedelme ellenére is töredék. Nem felel meg arra a kérdésre, amely legjobban izgat bennünket; nem mutatja meg hőseinek kifejlődését, hatását a társadalomra; azokat a kísérleteket, amelyeken keresztül valamelyik csakugyan elindítja a világot a megváltás útján. Mert mind a háromban megvan a megváltó csirája. Dosztojevszky főgondolata az volt, hogy a világ megváltásának a vallásos, mély, büneit érző és jóra vágó orosz lélekből kell kiindulnia. De Dosztojevszky meghalt... mielőtt tudatára ébredt volna annak, hogy a megváltás útját ember nem mutathatja meg s hogy a Karamazov-testvéreknek mindenképpen töredéknek kell maradniok...

BEVEZETÉS A MŰVÉSZETBE. *Schultz* Alwin-nak híres és eddig nálunk nélkülözött esztétikai munkáját magyarra fordította *Lázár Béla*. Érdemes, jelentős munkát végzett ezzel. A nagy tömegek kezébe olyan ízlésnevelő munkát adott, amely a laikus érdeklődőtől a hivatását szerető iparosig mindenki számára sok újat mond. Valóságos kis kátéja ez a művészet-történeti, továbbá a stílustani és az iparművészeti tudnivalóknak. Szerzője talán túlságosan is hódol az anyagszerűség törvényeinek és így túlsok benne a művészi alkotás körébe tartozó anyagoknak és ezek megmunkálásának, eszközöknek s az eljárásoknak az ismertetése. És túlkevés az, amit ma már nem lehet elmellőzni az esztétikai jellegű munkákból, a művészi alkotóélekeknek s a formákat teremtő erőnek szerepe. Ennélfogva ez a munka úgy hat, mint sokféle művészi mesterség ismertetése. De ilyenül nagyon jól és nagyon világosan van megszerkesztve. Igen kimerítően foglalkozik például a sokszorosító eljárásokkal, a metszetekkel, a rézkarccal, a litográfiával, a könyvillusztrálással, a bőr megmunkálásával és általában a síkdíszítő eljárásokkal s mindezeknél nagyon ügyel arra, hogy a technika törvényeire figyelmeztetve, utaljon a jó és rossz példákra. De ugyanannyi megszívelni valót ad a más szakmákba, iparművészeti ágakba vágó eljárások köréből. Mert ez a könyv a művészi törvények univerzalizmusának elve szerint készült: aki a maga mesterségbeli gyakorlatában akar ízlésre szert tenni, annak ismernie kell valamennyi egyéb művészi ág uralkodó elveit és szépségtörvényeit is. A népszerű, jó, magyaros, világos átdolgozásnak nagy segítségére van a *Pantheon* bőkezűsége az illusztrá-

ciókban. Csaknem minden oldalon egy-egy jól megválasztott reprodukció, mely a szöveggel együtt szinte lexikális értékűvé teszi a munkát. N. P.

A. D. Stempel A.-G. Frankfurt a. M. betüöntő cég új betüi:
I. Gótikus antikva (*Gotische Antiqua*)

Die Konfirmation oder die Jugendaufnahme
MORAL UND KUNST DER SCHULE

Grabdenkmal BUDAPEST

II. Ehmcke Rustika

Neuerscheinungen der antiken Philosophie
HUGO ENGLÄNDER UND SEINE ZEIT

Königswinter DÜRERHEIM

III. Ehmcke-mediaeval

Das alte Abenteuer von den sieben Schwaben
DIE MÄRKISCHE THEATER-ROMANTIK

Wiener Bühnenluft ZARATHUSTRA

U j i t á s o k

ÚJ NYOMÓLEMEZ. »Duraplatte« (duralemez) elnevezéssel új eljárást fedeztek fel nyomólemezek (klisék) előállítására. A duralemez phenol-szerű anyagból készül, amely súlyra és látszatra a grammofonlemezhez hasonló. Kisebb súlya van, mint a hasonló nagyságú galvanó szvedrészenek, ami a postai szállításhoz 75%-os megtakarítást jelent. A duralemez különösen tartós és a nickel- vagy ezüstgalvanót teljesen pótolja. Tehát ahol a tartósság a fontos, a duralemez különösen alkalmas. A stereotípia tartósságának és a galvanó jóminőségének előnyei egyesülnek a duralemezben, sőt azokat messze meghaladja. Egy duralemezmatricából korlátlan számban készíthetők a duralemezek. Néhány perc alatt úgy a lemez, mint a matrica elkészíthető. A lemez

K Ö N Y V K Ö T É S Z E T I
vásznak, grádlí, moleskin, márványpapírok, színes borítópapírok és az összes könyvkötészeti anyagok kaphatók a **FREUND-BARÁT**-féle grafikai szaküzlet és papírnagykereskedésben Budapest V, Országház-tér 4. Tel.: 82-35

előnye, hogy bensőleg egyesíti a papírt a festékekkel. A festéket teljesen átveszi és maradék nélkül adja le a papírra. Megakadályozza a nyomásnál a színárnyalatok megváltozását, mert az ólomtartalmú festékek nem érintkeznek fémmel. Hogy ez minden így megfelel-e a valóságnak, a gyakorlat tudná megmutatni. Ha igen, akkor ez lesz a legjobb ajánlás a duralemez elterjedésére és alkalmazására. h.

ehhez azután egy kevés szikkativ és néhány csepp velencei terpentín keverhető, hogy a bronz eléggé tapadjon. Hogy az alányomásra használt festékek egyeznie kell a bronz színével, az természetes. Ha például arany- vagy ezüstbronz alá fekete vagy más sötét festéket nyomunk, akkor a bronz természetes színe nem érvényesül, ami különösen világos színű papíron hat zavarólag. h.

Uj betük és díszek

A D. STEMPEL A.-G. majna-frankfurti betüöntőde három fajta újabb betűjét és díszítőanyagát mutatjuk be e havi számunkban. A betük közül legszebb a gótikus antikva, (154. old. I.), melynek verzálisa igen sikerült alkotás; nyugodt foltot ad és jól olvasható. A kurrent betűkben sajnos túlsok a gótikus vonás. A betűnek ezt a sajátos jellegét nálunk — sajnos — nem szívesen látják, mert közönségünk idegenkedik a szögletes gótikus jellegű betűktől. Igen érdekes és a mi szempontunkból használhatóbb az *Ehmcke-mediaeval*, (154. oldal III.), erőteljes vonásai már-már félkörvör jellegű kölcsönöznek a betűnek. Az *Ehmcke-Rustika* (154. old. II.) mint akcidensbetű használható, persze kellő mérséklettel, miután nagyobb tömegben alkalmazva túlságosan tömör foltot ad. Mind a három betűhöz megfelelő és igen jó megoldású iniciálék vannak (l. a 152. oldalon): ezek közül az *Ehmcke-mediaeval* iniciálék olyan rajzúak, hogy más hasonló jellegű betűkhöz is alkalmazhatók. Ezen betűkkel kapcsolatban bemutatott díszítőanyagok kivétel nélkül sorkörzetek, melyek a legkisebb nyomtatványoktól a nagyobb alakú sajtótermékekig alkalmazhatók. Különösen jók és dívatosak az *Ehmcke-mediaeval körzetek*, amelyek a mai grafikai irányzatok szülőttei. A 150. oldalon, úgyszintén a mellékletek szedéspéldáiban több vignettát is bemutatunk, amelyek újabb keletű készítmények s a gyakorlatban pompásan felhasználhatók. — A Stempel-betüöntőde, melynek érdekszférájába az Első Magyar Betüöntőde rt. is tartozik, a fenti anyagokon kívül még más gyártmányainak mintafüzeteit is beküldötte. Ezeknek részletes ismertetésére még visszatérünk w.

NÉHÁNY SZÓ A FESTÉKFÉLÉKRŐL.

A grafikai nyomófestékekről mindenkinek tudnia kell, hogy csak alapos szétdőrszölés után alkalmasak a nyomtatásra. A szétdőrszölést olaj hozzáadásávl végezzük. A háboru idején hiány volt az olajokban, most azonban a lenolaj újból beszerezhető, ami erre a célra a legjobb. Olyan festéket senki nem képes gyártani, amely az összes géptípusokhoz: a kézi-, a tégely-, a gyorsajtó- vagy rotációshoz, avagy a különböző papírosfajtákhoz egyaránt alkalmas lenne. Ezért kívánatos, hogy festékrendeléseknél a festék rendeltetését, a munka minőségét, valamint a papírosra vonatkozó adatokat a szállítóval tudassák. Illusztrációs festékekhez a legfinomabb amerikai kormot és a legjobb lenolajat alkalmazzák. Ennél különösen jól kell eldörszölni a festéket, hogy a nyomásnál a finom autotípiapontocskák is teljesen érvényesüljenek. Az akcidensnyomás céljára többféle fekete festékekkel kell a nyomdának rendelkeznie aszerint, hogy erősen simított, tompa, puha, fatartalmú vagy famentes papíroshoz alkalmaztatnak-e. Könyv-festékeknek nyúlékonyaknak kell lenniök, hogy a nagy nyomófelületeket egyenletesen fedjék; itt is nagyon fontos szerepet játszik a papíros minősége. Rotációs-festékekhez olcsóbb kormot és pótkencét alkalmaznak. A festékeknek a nyomás gyors lefolyása miatt és mert a festéket a festéktartóba szivattyúzzák, vékonyak kell lennie. A fekete festék kékek hozzákeverése által mélyebb árnyalatot nyer. A gépterem hőfoka befolyással van a festék konzisztenciájára és fedőképességére. Ha a hengereket erősebben állítjuk, nem nyerünk jobb nyomást, viszont a festékek lazítása által több festék jut a festékezőbe, mint amennyit az

Nyomtatástechnika

A BRONZNYOMÁS csupán simított papíron sikerül jól, míg érdes papírra nyomva, annak felületén a finomra őrölt bronz anyyra odatapad, hogy még alapos leporolás után sem távolítható el. Ha azonban mégis durvább papírra kell bronznyomást alkalmazni, akkor a bronznak is durván őröltnek kell lennie. Ez viszont a bronznyomást halványná, fénytelené teszi, ami az egyébként kifogástalan munkát károsan befolyásolja. Ajánlatos, hogy az ily érdes papírost előzetesen nyomják be világos festékekkel, azután közvetlenül alkalmazható rá a bronznyomás. Az alányomásra alkalmas festéket leghelyesebb készen a gyárból hozatni,

HANS WUNDER
 G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg
 K Ö - É S K Ö N Y V N Y O M D A I
 F E S T É K G Y Á R

*
Fekete és színes festékek. Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag Különlegességek:
 „Gloria” festékdőnyag, meggátolja a festék lehúzóását.
 Fénykék „Perga”. „Secco!” gyorszártóanyag. Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

*
 Vezérképviselőség és egyedüli raktár:
GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA
 Budapest VII, Kazinczy-utca 32.
 Telefon József 123-95

szétdörzsölni képes, ezért inkább az adogatóhengert kell emelni. A pergamenthez és hasonló papirokhöz gyorsan száradó festéket kell használni. Szükség esetén a nyomtatványnak magnéziummal vagy talkummal való bedörzsölése is segít, de ez rontja a színes festékek intenzitását. Fényes festékek, amelyek borostyánkő vagy damarlakk hozzáadásával készültek, a gép állása közben éppoly hamar száradnak, mint a papiroson. Duplatónusú festékek alkalmazása esetén ajánlatos előbb próbanyomásokat tenni, hogy a színhatás megállapítható legyen, amely csak néhány órával a nyomás után jelentkezik. Másolófestékeket nem kencével, hanem glicerinnel vagy dextrinnel kell szétdörzsölni. Kerülődő a zsírakkal való közeledés a géphez. Szükség esetén spiritusszal mosandók a gép vasrészei. Hogy nedves levegő legyen a másolónyomás ideje alatt a gépteremben, ajánlatos vizet gőzzé forralni. Festékmaredekokat jól elzárt dobozokban kell eltenni. Felesleges a felületet kencével vagy vízzel felönteni: elegendő, ha lesimítjuk, hogy a levegő támadásainak ellentállhasson. h.

GUMMIPOSZTÓ ALKALMAZÁSA autotípiák nyomásánál már évekkel a háboru előtt is megkönnyítette az egyenetlét és nyomást. Nem szabad ezzel a kivágást pótolni, amit meg kell tenni a gummi-
posztó alkalmazásánál is, a gummi csupán gyorsítja az egyenetlét és előmozdítja az egyenetles nyomást. A tiszta gummi már akkor is drága volt, hát még most. Ezért ma gylcsszövetet használnak, amelyet mindkét

oldalán gummi-huzattal látnak el. Ez nem török és nem nyúlik, mint a régebben használatban volt tiszta gummilap. A finom szövetbetétellátott gummi ezért alkalmasabb is. Ma már kifogástalan minőségben szerezhető be. Ajánlatos a gummi-
posztót a nyomó-henger posztója helyébe feszíteni, rá egy ív papirost és azután az egyenetlét ráragasztani. Ha emellett az autotípiák még alulról is megkapják a kellő egyenetlét, nevezetesen a kivágást, akkor ez a legtöbb folyóiratnál, katalógusnál elegendő is lesz. A ruganyos alátét a kép tónusainak érvényesülését jól mozdítja elő. A gummi-
posztó alkalmazása jó szolgálatot tesz betű nyomásánál is. h.

M ű v é s z e t

INGRES. Mialatt a németek nyakig ülnek az expresszionizmus divatjában, amely a nyugodt vonalakat a festészetben szinte teljesen összetörte, addig a francia képzőművészetben egy új, fiatal festőkből álló iskola az Ingres-höz való visszatérést hirdeti. Ez pedig a szigorú akadémikus formák, a tiszta rajzkontúrok újból való érvényesülését jelenti, tehát olyasvalamit, ami merő ellentéte az expresszionizmusnak. És talán sohasem volt annyira divatban az 1781-ben született francia festő Párisban, mint mostanában, amikor egyik kiállítás a másik után nyílik meg az Ingres képeiből, kortársai munkáiból. Ezt lehet úgy is felfogni, hogy a francia restaurációnak, a katolikus és nemzeti érület e festőjének ünneplése tulajdonképpen a konzervatív Páris hódolata az ő biedermeier-kora előtt, de úgy is felfoghatjuk, hogy egy új hajnalhasadás a művészetben, a tiszta, ünnepélyes és nyugodt formákhoz vezet vissza, a legszélőbb festői forradalmak az akadémizmus követéséhez vezetnek. Rafael e tanítványa valóban nem kevésbé vonzó azoknak, akik az ünnepi szép beállítás, a kedves mosolyt, a dekoratív egyszerűséget szeretik, akik élvezni tudják a lágy formaképzés, melyben nincs semmi merevség, semmi pátosz. Ingres az ő érzékiség nélkül való meztelen női testjein, az ő lágy, angyaloktól hemzsező csoportképein, a fehér párnák közé fektetett aktjain a tiszta eszményiséget szolgálta, olyan tetszetős módon, hogy még egy évszázad múlva is odasereglenek képeihez azok, akik nyugalomra, derűs és izgalom nélkül való művészetre áhítoznak.

A PORTRÉFÉNYKÉPEZÉS NAPJAINKBAN. A »Deutsche Kunst und Dekoration«, ez a jeles német művészeti folyóirat ez évfolyam negyedik számában Pécsi Józsefnek, az ismert budapesti fényképezőnek néhány sikerült fényképtanulmányát mutatja be s ugyancsak tőle mint szerzőtől egy kis cikket is közöl azokról a visszaélésekről, melyekkel manapság a portréfényképezés kóklerei a képszerűséget túlozzák. Ezek a mindenáron festőiségre törekvők a legtetszetősebb fogásokkal dolgoznak, hogy a laikus nagyközönség számára minél hízelgőbb képet nyújtsanak. Régi festményekről ellesett kárpitokat, egeket és tájakat festenek

HORVÁT LAJOS
GRAFIKAI SZAKÜZLET R-T

✦

S z á l l í t
a z o n n a l r a k t á r r ó l t e l j e s

KÖNYVNYOMDAI

K Ö N Y O M D A I

KÖNYVKÖTÉSZETI

D O B O Z G Y Á R I

berendezéseket és mindennemű szerelvényeket :: Gépek javítása szavatosság mellett

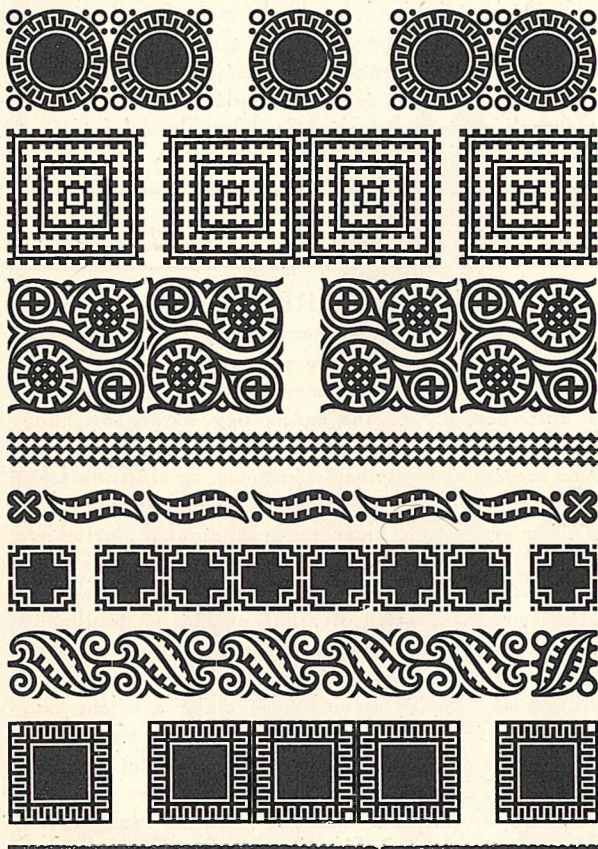
✦

BUDAPEST VI, ARÉNA-ÚT 80
TELEFON: JÓZSEF 32-03

oda a lemezre, hogy a természetes jó levegőhatást és térhatást pótolják vele. A felvételtől hiányzó fényerősséget, a fénynek s árnyak pompás játékát könnyedén, bravúrosan odarakott fényfoltokkal igyek-

Ehmcke-Rustika körzetek

(Schriftgiesserei D. Stempel A.-G. Frankfurt a. M. cég öntése)

szenek néhány ecsetvonás segélyével kipótolni. S a színházi és divatrevük primadonnafelvételei, mozistaképei arról a mesterséges arcmelevítésről beszélnek, amely az életnek s izmoknak arcjátékát eltüntetve, a képnek a retus segítségével bizonyos érdekes, plasztikus jelleget igyekszik adni. Minden természetességet

nélkülöz, keresett és erőltetett gesztusok vannak hivatva e fényképeken a »modern« és »művészi« jelszó látszatát felkelteni. Minden nagyvárosnak, de főleg Budapestnek divatos utcái s kirakatai hemzsegnék az ilyen portréfényképektől, melyek meghazudtolják úgy a lencse által nyújtott technikai lehetőségeket, mint a művészet természetes megéreztetését. N. P.

K i á l l i t á s

SILHOUETTEK. A Szépművészeti Múzeum új grafikai anyagában méltó feltűnést keltenek a maguk nemében szinte páratlanul precíz silhouettek, melyek egy kiváló magyar amatőrművésznek, *Zsarnóczy Alajosnak* zsenialitását hirdetik. Dédanyáink korának kedvelt portréművészete volt a silhouette-kép, amelynek kezdetei még a tizennyolcadik századra esnek, arra az időre, mikor a fotografálás még nem volt feltalálva. A vándorló silhouette-művész ekkor egy gyertyát tett a modellje feje elé, mögéje pedig egy ív fehér papírt feszített ki. A fej árnyéka rárajzolódott a papirosra, ő maga pedig egy ollóval igyekezett ugyanolyan módon kivágni egy darab fekete papírból a fej konturjait, mint ahogy azt az árnyékképen látta. Mikor a fekete fejforma megvolt, ráragasztotta egy darab fehér papirosra s kész volt az arckép. Kivált a Göthe kora szerette ezt az ollóművészetet űzni, az a kor, melyben az emberek, élükön a nagy német költővel mind koponyatanulmányokat végeztek és a fejformákba mélyedve akarták az egyes emberek jellemét megmagyarázni. Ennek az olcsó és mégis kedves biedermeier-szórakozásnak sok ezernyi emléke maradt meg magyar nemesi családok birtokában is, de talán egy sem vetélkedik művészi finomságokban *Zsarnóczy Alajos* táblabíró úréval. Gyönyörű, fantasztikus fák, finoman hajladozó szomorúfűzek, vadul borzalmas tájak a legromantikusabb vidékekre kergetik képzeletünket s a régi magyar ügyességnek, sokoldalúságnak e zseniális, de félbemaradt művésze a legjobb élményeket tudja egy pár dekoratív folttal a szemlélőnek nyújtani. Mindenesetre érdekes képek ezek, mint maga a technika is, mely éppen a benne rejlő szín- és plasztikai hatások, továbbá a kéz fegyelmzésére szok-

A VILÁG LEGRÉGIBB ÉS
LEGNAGYOBB NYOMDAI
FESTÉKGYÁRA

LOBILLEUX CH. ÉS TSA

IRODA ÉS RAKTÁR
BUDAPEST IV.
FERENC JÓZSEF-RAKPART 27
GYÁR: BUDAFOKON, BUDAPEST MELLETT
TELEFON 37-58 ÉS 93-29. ALAPÍTÁSI ÉV 1818
11 GYÁR, 40 LERAKAT AZ EGÉSZ VILÁGON

Az 1889. és 1900. évi párisi világiállításokon versenyen kívüli jury-tag

Festékek a kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti, valamint az összes grafikai szakmák részére. Hengeranyagok és hengeröntés

Grand Prix-kíntetés: Saint-Louis 1904. évben, Lüttich 1905-ben és Miláno 1906-ban

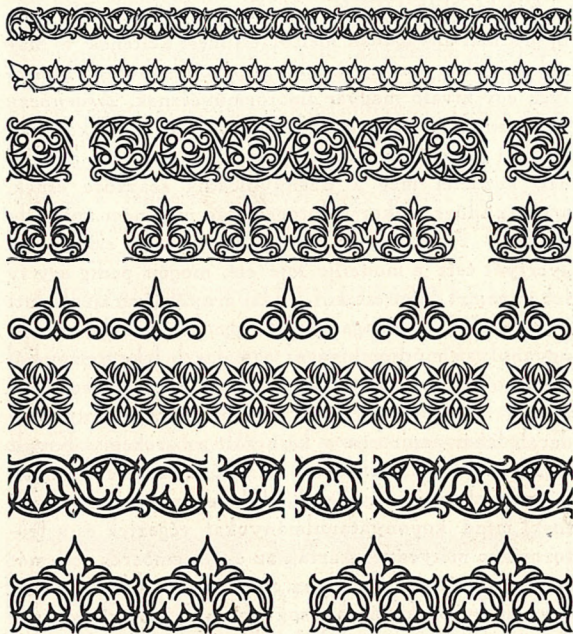
Másolófesték. Kencék és olajok. Arany- és ezüsfestékek. A legjobb minőségű preparált papirosok könyvnyomdák számára

tató ereje miatt az újabb művészi nevelésben már a népiskolákban is helyet kapott s megérdemli, hogy a rajz laikus művelői az önmaguk tevékenységével is gyönyörködjenek benne.

GRAFIKA ÉS EGYHÁZMŰVÉSZET.
Drezdában a tavasszal egyházművészeti kiállítást rendeztek, amelyen a festészetnek, szobrászatnak s az

Gótikus körzetek

(Schriftgeisserei D. Stempel A.-G. Frankfurt a. M. cég öntése)

építőművészetnek mai helyét mutatták be a vallásos életben. A középkorban az ilyesmit nem kellett kiállításokon szemléltetni, mert akkor természetes volt, hogy minden székesegyházban az oltárképen, falfestésen és üveglakon kezdve egész az ezüst kehelyig és az ereklyetartóig, minden művész kezétől származzon. A középkori dóm maga volt egy-egy tündéri kiállítás. Ma azonban a vallásos érzés mélységével együtt újra fel kellett fedezni az emberiség számára a művészet-

nek azokat a gyökérszárait, melyek az emberiség lelkében s titokzatos ösztöneiben kapaszkodnak meg. Az expresszionista üveglakoktól egészen a szépen öntött harangokig minden látható volt ezen a kiállításon, aminek valamelyes köze van templomi művészethez. S jellemző, hogy a legnagyobb sikere a grafikának volt: azoknak a nyomtatott, nagy gonddal előállított könyveknek, emléklapoknak, keresztleveleknek, házassági bizonylatoknak, melyek arra vannak hivatva, hogy mintegy a betűk szárnyaló szépségével keltsék fel az ünnepélyesség érzését a szemlélőkben. Vajjon nem boldog és új feltámadásra érett ország az, melynek ezernyi tennivalója közt ilyenekre is van gondja és ideje?

L a p s z e m l e

A GRAPHISCHE REVUE idei 2-4. számai nagy haladásról tesznek tanuságot. Tudvalevőleg ezt a szaklapot már-már megszüntette a kiadó Wiener Graphische Gesellschaft, mert nem tudott megbirkózni a költségekkel. Utóbb mégis úgy határozott, hogy kéthavonként adja ki a lapot. Ezután jó néhány szám igen szegényes kivitelben jelent meg, az előttünk fekvő két szám azonban már lényeges haladást mutat. A 2. szám grazi szám; kizárólag grazi munkák; mellékletei csupa jó, magasabb technikájú gyakorlati munkák. Szövegrészében is bőven hoz grazi vonatkozású cikket és apróságot. Ezenkívül olvashatunk igen jó tanulmányt a hirdetésszedésről, kliséknek nyomás előtti kezeléséről, a tanoncoktatás kérdéséről, melyeknek írói mind grazi szaktársak. A 3. szám vezető cikke a wieni Graphische Lehr- und Versuchsanstalt 25 éves történetével foglalkozik; egy harmadik cikk írója pedig több szabadságot követel az akcidensszedő részére a mester-szedések kiviteléhez. A szöveg többi része apróbb közlemény és hír. A füzet két önálló szedésmellékletet és színnyomatot és négy oldalnyi a szöveggel együtt nyomott szedéspéldát tartalmaz. A 4. szám főbb cikkei az új nyomdászgeneráció továbbképzésének kiegészítéséről, Larisch grafikusról, az offsetnyomásról szólnak. A füzethez négy oldalnyi melléklet van fűzve 11 szedéspéldával. A *Graphische Revue* kéthavonként jelenik meg s megrendelhető: Wien VII, Seidengasse 17. szám alatt a kiadóban. Előfizetési díj a II. félévre (3 számra) Ausztriában 1500 osztrák korona, egyes számok ára 900 osztrák korona. W.

TYPOGRAPHISCHE JAHRBÜCHER. A háboru előtti idők egyik legelterjedtebb német szaklapja. Népszerűségét annak idején a Mäser-lemezek gyakorlati használhatóságának köszönhette. Mester-szedők úgyszólván csak mellékletei miatt kedvelték a lapot, mert példái a Mäser-lemezek alkalmazásának útjelzői voltak. Azóta sok minden megváltozott, a Mäser-lemezek használata nagy mértékben visszaszorult s így az idők során a *Typographische Jahrbücher* is mindinkább nagyobb, gyakorlati értékű munkák reprodukálására tért át. Így még jobban szeretjük.

KÖNYVKÖTÉSZETI
DOBOZGYÁRI ÉS
HAJTOGATÓGÉPEK GYÁRA

PREUSSE & COMP. A.-G.
LEIPZIG

KÉPVISELI MAGYARORSZÁG ÉS
AZ UTÓDÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4. TELEFON 82-55

STEYRERMÜHL

PAPIRGYÁR MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE

RAKTÁRRÓL SZÁLLIT A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAK-
 ÜZLET BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4. SZ.
 KÜLÖNLEGESSÉGEK MŰNYOMÓ-, RAJZ-, PAUZ-,
 KRÓM-, PERGAMENTPÓTLÓ- STB. PAPIROKBAN
 SÜRGÖNYCIM: FEBARÁT BUDAPEST

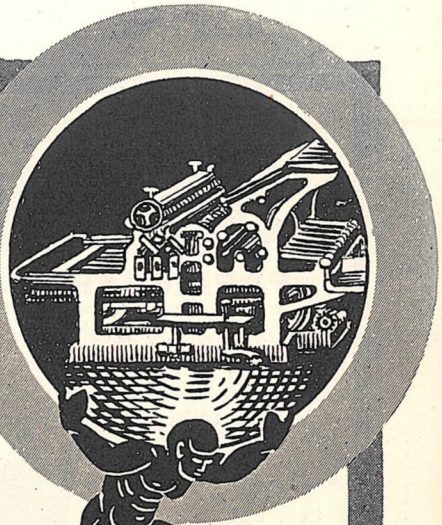
TELEFONSZÁM: 82-35

UNIVERSAL

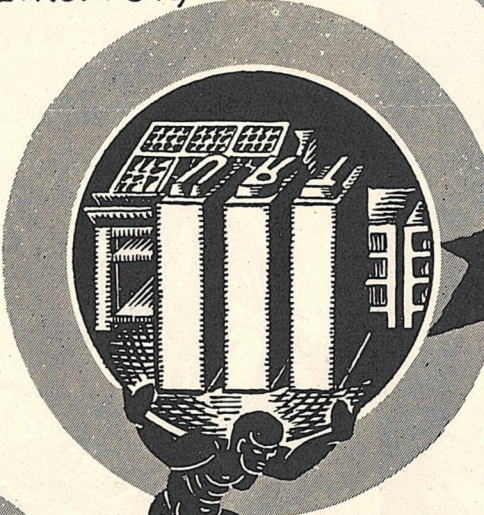
GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI-TÉR 2
(BEJÁRAT: VIII, SALÉTRÓM-U. 2)

TELEFON
JÓZSEF
48-12

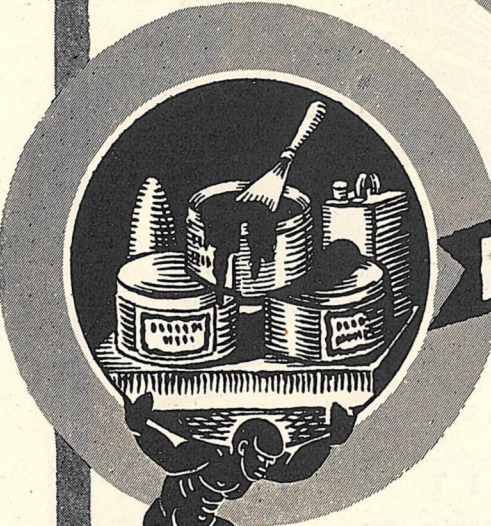
GÉP

SCHNELLPRESSENFABRIK
FRANKENTHAL (ALBERT
& CIE ACT-GES) VEZÉR-
KÉPVISELETE

IBETŰ

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
ÉS A SCHRIFTGEISSERTEN
D. STEMPEL AKTIENGESELLSCHAFT VEZÉR-
KÉPVISELETE MAGYARORSZÁG ÉS BALKÁN RÉSZÉRE

FESTÉK

DR. GUSTAW WICKE BERLIN
GYÁRTMÁNYAINAK
RAKTÁRA

ÁLLANDÓ NAGY GÉPRAKTÁR
AZ ÖSSZES PAPIRIPARI
SZAKMÁK RÉSZÉRE ÚJ ÉS
HASZNÁLT ÁLLAPOTBAN
JÓ ÁLLÁS MELLETT
MINDENMŰ FELSZERE-
LÉSI TÁRGYAK JÓ FESTÉKEK

Az idei 43. évfolyam 3—6. számai úgy szövegtartalom, mint mellékletek dolgában rendkívül tanulságosak. A 3. szám (a *Setzmaschinen-Sondernummer*) a szedőgépek történiáját, mai fejlettségét és gyakorlati használhatóságát tárja elénk könnyű stílusban. A szedőgépekre vonatkozó dús illusztrációs anyagot néhány ízléses és finom hatású szedés- és nyomásminta egészíti ki, míg a szövegrészben az apróbb közlemények egész

Ehmcke-médiaeval körzetek

(*Schriftgiesserei D. Stempel A.-G. Frankfurt a. M. cég öntése*)

légioja ontja a szakismeretet. — A 4. és 5. számok tartalma szintén tanulságos és becses, s ennél még értékesebb a most megjelent 6. számé, mely a *Sonderheft für Familiendruckachen* alcímet viseli. A füzet a családi vonatkozású nyomtatványok előállítását tárgyalja a névjegytől kezdve a gyászjelentésig és koszorúszalagokra való nyomásig. A tárgyat 36 példa illusztrálja, többnyire egyszerű, de ízléses kivitelű munka. A lapot a *Georg Mäser* igazgatása alatt álló *Technikum für Buchdrucker* (Leipzig, Senefelderstrasse 13/17) adja ki s egyes számainak ára jelenleg 120 K. W.

K r i t i k a

A SZEKSZÁRDI MOLNÁR-NYOMDÁBÓL *Kaufmann Mátyás* szaktársunk küldte be munkáinak javarészét. Az összes munkákról csak elismerően írhatunk, mert azok szedéstechnikai kivitele abszolút precíz és kifogástalan, úgyszintén a színezés és nyomás is finomult ízlésre vall. Az egyes munkákra nem terjeszkedünk ki, miután ebben a rovatban főleg a most készült, friss munkákat szoktuk bonckés

alá venni, hogy a vadhajtasokat és túlzásokat lenyesegethessük és a gyakorlatból kiküszöbölhessük. *Kaufmann* munkái pedig — egy-kettő kivételével — mind régi munkák, amelyeken az iparművészeti stílus az uralkodó. Ebben a stílusban — ismételjük — a legjobbat produkálta. Reméljük, hogy a mai divathoz simuló munkáiról, melyeknek beküldését várjuk, ugyanily elismeréssel adózhatunk nemcsak a beküldőnek, hanem a Molnár-nyomdának is. W.

NAGYBECSKEREKRŐL *Bardótz Hugó*, *Belényi Mihály*, *Güntner Mihály* szaktársak munkáiból kaptunk igen szép kollekción. Többnyire magyar és szerb nyelvű nyomtatványok, melyeknek szedésszílususa csak kis részben alkalmazkodik a mai divathoz. Ezzel szemben elismerőleg kell nyilatkoznunk valamennyi munka precíz és ízlésre valló szedéséről, színezéséről és nyomásáról. Ez a körülmény erőteljesen emeli ezeket a nyomtatványokat a szomszédos államokból hozzánk került sajtótermékek fölé. Igaz, hogy ez az egyedüli küldemény, amely nem tartalmaz kopott betűkkel nyomott nyomtatványokat. Nagybecskerekén, úglátszik, nagyobb súlyt helyeznek a nyomdák felszerelésének felfrissítésére. W.

KECSKEMÉTI KÖZLÖNY *Nyomda- és Lapkiadóvállalat* négy figurális rajzú falragaszt küldött be szerkesztőségünkbe megbírálás végett. Mind a négy linómetszetről nyomódott, dícséretre méltó készültéggel. Különösen bravúros metszésű és helyes szín-elosztású a Kecskeméti Közlöny félvéves reklámja, mely öt színben készült és a tervezője (*Král*) nem csekély rajztudását árulja el. Semmiben sem maradnak az előbbi mögött az íves nagyságú választási és a futball-falragaszok sem, melyeket négy színben nyomtak. Az előbbi anonym, de valószínűleg *Král* munkája, az utóbbi pedig *Hagyik* kezét dicséri. Érdekes, de gyengébb munka a *Városi Mozgó* félvéves reklámja is. Úgy a nyomda, mint e munkák készítői büszkéek lehetnek a műveikre, melyek dícséretére válnának bármely fővárosi nagy nyomdának.

SZENTESRŐL *Keresztes Nagy Antal* könyvnyomtató küldte be üzleti körlevelét, melyben az ottani *Mutermüller-féle* nyomda bérbevételét jelenti be ren-

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON-UTCA 19
TELEFON:
JÓZSEF 6-35 SZÁM

HENGER

OLCSÓBB ÉS JOBB

ÖNTÉS!

A HÁZI ÖNTÉSNEK

delőinek. A háromszínű körlevél egyszerű, szabadon képzett, középre zárt sorait ugyancsak egyszerű keretszedés foglalja össze. A fej alá szürke alnyomatot, a margókra narancsszínű vonalkeretet nyomtak. Az egész munka egyszerűségével jó hatást kelt s kivétele nemcsak a nyomda jó anyagáról tanuskodik, hanem készítőinek jó ízléséről is. W.

MAGYARÓVÁRRÓL a »Mosonvármegye« nyomda közel félszáz falragaszt mutat be újabb munkái közül. A falragaszok nagy általánosságban gondos munkára valának s különös érdekességük, hogy a szövegük kivétel nélkül keretbe van foglalva. A falragaszkereteket a nyomda egy ottani szakértővel készítette: kockák, téglányalakú darabok, pontok és különböző vastagságú vonalakkal áll ez a hazai gyártmányú körzetgarnitúra, melyet ügyesen és változatosan alkalmaznak a falragaszokon, melyeknek szövegszedése egyszerűsége mellett jól hat. Ezt a példát: egyszerűbb mintájú plakát-körzeteket idehaza elkészíteni, követésre méltónak találjuk nemcsak gazdaságossága miatt, hanem abból a szempontból is, hogy ily úton egészen sajátos rajzú díszítőanyagot nyerhetünk, amely munkáinkat más nyomdák hasonló munkáitól előnyösen megkülönböztetheti. W.

Feljegyzések

INTÍM HÁZI ÜNNEPLÉSBEN részesítette a Globus nyomdai műintézet rt. személyzete *Havas Mór* üzemigazgatót az intézet kötelekébe való belépésének harmincadik évfordulója alkalmából. *Havas Mór*, akinek nevét a szakmai körökben előnyösen ismerik, egyszerű betűszedőként lépett az akkoriban még Kosmos műintézet cég alatt vezetett üzembe s ott küzdötte fel magát mai pozíciójába. A személyzet az évforduló alkalmából egyszerű házi ünnepség keretében nyújtotta át a jubilánsnak az alább reprodukált pompás kiviteli emléklapot, amit *Havas Mór* meghatóan köszönt meg s kollegiális, megértő együttérzéséről biztosította a személyzetet. A jubileum alkalmából magunk részéről is örömmel csatlakozunk az ünneplőkhöz s egyben köszönettel adózunk a lapunk előállítására körül tanúsított buzgólkodásáért.

A MUNKA ÜNNEPEI. Ötven esztendő az örökkévalóságban parányi kis idő, de hasznos munkával eltöltve egy értékes emberöltőt jelent az emberi társadalomnak. A munkástársadalomnak négy szerény tagja érte el most nyomdászágának ötvenesztendő évfordulóját. *Bichler Ignác* óbudai nyomdatulajdonos fáradhatatlan munkálkodás után 1893-ban egyetlen amerikaival és egy-két garnitúra betűvel nyomdát nyitott, de mindjárt kezdetben igyekezett nívós nyomtatványokat produkálni és azóta meg-

A háttér szürke mintázott tónus, amelyet a személyzet valamennyi tagjának aláírásai borítanak. A szöveget körülfogó koszoru színekben gazdag kivétele a munkát pompázó hatásúvá varázsolja. Az emléklapot Kun Mihály rajzolta.

nagyobbzott üzeme ma is lépést tart a szakmai fejlődéssel. Személyzete szép ünnepséget rendezett tiszteletére. — *Pibál Ferenc* szaktárs 1872-ben lépett a nyomdászpályára. A Heckenast-féle nyomdában *Katits Antal* alatt kezdte meg tanonckodását és most a *Patria*-nyomdában közszeretnek örvendő tördelő. Augusztus 26-án ünnepelték őt kollégái. — Özvegy *Aigner Miklósné* és *Lipter János* szaktársak e hó 3-án részesültek meleg ünnepeltetésben félszázados nyomdászáguk alkalmából. Az ünnepeltek a *Stephanum*-nyomdában dolgoznak. Mind a három ünnepély kedélyes összejövetel keretében folyt le, amelyeken a kollegiális szeretettől áthatott üdvözlő beszédek követték egymást. A magunk részéről is fogadják a munka jubilánsai együttesen és külön-külön szívvel jövő szerencsekívánatainkat. h.

AZ ATHENAEUM — a Pesti Napló híradása szerint — most kimélyítette olaszországi összeköttetéseit, amennyiben milánói bankcégek közreműködésével és előkelő olasz könyvkiadók bevonásával »*La Celerissima Società anonima tipografica*« cég alatt létesített részvénytársaság alapításában résztvett. Az új részvénytársaság Milanóban legközelebb megkezdí működését.

ÚJ GRAFIKAISZAKÜZLET. Löwy Salamon, a főnökegyesület volt titkára V, Wahrmann-utca 6-8. szám alatt grafikai és rokonipari műszaki irodát és szaküzletet létesített, melynek működése a grafikai szaküzlet ügykörén kívül árkiszámítások, szakvélemények kidolgozására, üzemi organizáció és műszaki kérdések megvitatására is kiterjed.

A DEBRECENI JUBILEUM alkalmából tervezett nyomtatványkiállítást és szakelőadást — miután nem lehetett azt az ünnepélyek programjába méltóképp beilleszteni — elhalasztottuk a téli időnyre. Itt említjük meg, hogy több vidéki város szaktársaival tárgyalunk kiállításokkal kapcsolatos szakelőadások rendezése tárgyában.

MELLÉKLETEINK ÉS FEDŐLAPUNK. E havi számunk mellékletein lapunk felelős szerkesztőjének *Hatásos munkák egyszerű eszközökkel* című cikkéhez tervezett példákat mutatjuk be. A szedés-példákat, valamint a fedőlapot a cikk írója tervezte és szedőit az egyes példáknál külön-külön tüntetjük fel; (a fedőlapot *Steiner Béla* szedte); ugyanők vágják ki a szükséges linókat is. A mellékletet *König Béla*, a fedőlapot *Mazák János*, a szövegíveket *Szarvas János* nyomta *Retter Illés* művezető irányításával, a tőlük megszokott szakértelemmel és munkaszeretettel.

Budapest, 1922 szeptember hó 1-én

Kiadó *Biró Miklós*

Felelős szerkesztő *Wanko Vilmos*

Főmunkatársak *Kun Mihály és Novák László*

Nyomatja a *Globus Nyomdai Műintézet, VI, Aradi-utca 8*

a *Gebrüder Schmidt 1-es számú ábrafestékével*

A klistéket a *Sokszorosítóipar* szállította

A MAGYAR GRAFIKA

EGYES PÉLDÁNYAINAK ÁRA KÜLFÖLDÖN:

Csehszlovákiában	6 szokol	Németországban	2500 o. kor.
Romániában	... 12 lei	Németországban	... 40 márka
Jugoszláviában	... 10 dinár	Amerikában	... 15 cent

Az 1921. évi második évfolyam félvászonkötésben — korlátolt példányszámban — 800 koronáért kapható (ezenkívül belsőldről 52 K, külföldről 112 K portóköltés is küldendő).

HENGER-
ANYAGOT

KELLKOM

Gyári védjegy

LEGJOBB MINŐSÉGBEN SZÁLLIT

KELLNER & KOMLÓS

VEGYÉSZETI GYÁR
FABRICĂ DE CHIMICALIE

SATU-MARE (SZATMÁR)

KÖ- ÉS KÖNYV-
NYOMDÁK
RÉSZÉRE

RETTER
KÖNYV-
NYOMDÁK

RAKTÁRRÓL
AZONNAL
SZÁLLÍT

GEBR. SCHMIDT G. M. B. H.
FRANKFURT A/M. ÉS BERLIN FESTÉK-
GYÁRÁNAK MAGYARORSZÁGI ÉS AZ
UTÓDÁLLAMOK VEZÉRKÉPVISELETE

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4
TELEFONSZÁM 82-35

MINDENMŰ KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, VALAMINT ÜZEMI
ÉS BERENDEZÉSI CIKKEK RAKTÁRA

Raktáron tart mindennemű papírmínőségeket

HARTMANN VILMOS
PAPIRKERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, EÖTVÖS-UTCA 9

Képviseletek:

Lexkam-Josefsthali Rt.

Rózsafegyvi Celluloze- és Papírgyár Rt.

Heinrichsthali Papírgyári Rt.

Roeder Gusztáv és Társa

Pitteni Papírgyár Rt.

NYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTÉSZETI
GÉPEK ÉS MINDEN REND-
SZERŰ SZEDŐGÉPEK
JAVÍTÁSA

SZEDŐGÉPEK ALKATRÉSZEINEK GYÁR-
TÁSA • SAJÁT GYÁRTMÁNYÚ KIZÁRÓÉKEK
RAKTÁRON • LINOTYPE-MATRICÁK JAVÍT-
TATNAK • ELSŐRENDŰ REFERENCIÁK

DÉNES ALADÁR

OKLEVELES GÉPÉSZMÉRNÖK GÉPMŰHELYE
BUDAPEST V, VÁCI-ÚT 28. SZÁM
(BEJÁRAT KORÁLL-UTCA) • TELEFON 180-98

KLEIN ERNŐ
GRAFIKAI GÉPEK ÉS
SZERELVÉNYEK GYÁRA

AUTOGÉN-HEGESZTÉS

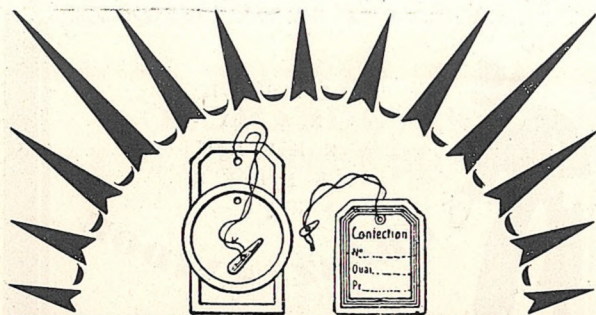
IDEIGLENES HELYSÉG:
BUDAPEST VII, ISTVÁN-ÚT 4

TELEFON: JÓZSEF 72-39

BOHN & HERBER WÜRTZBURGI GYORSSAJTÓ-
GYÁR ÉS VASÖNTÖDE MAGYARORSZÁGI
VEZÉRKÉPVISELŐJE

HASZNÁLT SZAKMABELI GÉPEKET VESZ ÉS
BECSERÉL

VIDÉKEN ÉS BÁRMELY TERÜLETEN GÉPSZERE-
LÉSEKET VÁLLAL ÉS PONTOSAN ESZKÖZÖL

GROSZ és BANYÁSZ

P A P I R Á R U G Y Á R
BUDAPEST VI, ARADI-UTCA 22

MINDENMŰ FÜGGŐ-, ZSÁK- ÉS RAG-
CÍMKÉK, POSTARAGCÍMKÉK, MINDEN
RENDSZERŰ KARTHOTÉK. STANCOLÁSI
MUNKÁKAT BÁRMELY MENNYISÉGBEN
A LEGRÖVIDEBB IDŐ ALATT SZÁLLÍTUNK.
KIFIZETÉSI, FESTÉK- ÉS FÚSZERZACSKÓK
GYÁRTÁSA. PÉNZSZALAGOK. ENYVEZETT
CSOMAGOLÁSI CÍMKÉK MINDENFÉLE
NAGYSÁGBAN ÉS MINŐSÉGBEN STB.

KAST ÉS EHINGER

G * M * B * H

NYOMDAFESTÉKGYÁR

MAGYARORSZÁGI
FIÓKTELEPE
BUDAPEST, IV. KER.,
FERENCZIEK-TERE 4

TELEFON: 46-08

GYÁRAK: WIEN,
STUTTART ÉS
NEW YORK

KÜLÖNLEGESSÉGÜNK: HÁROMSZÍNFESTÉKEK
ÁLLANDÓAN NAGY RAKTÁR
ELSŐRENDŰ FEKETE ÉS SZÍNES FESTÉKEKBEN

JUBILEUM-ÉV 1902-1922

✧
DÖRNER ÉS HEIMBERG
PAPIRÁRU- ÉS REKLÁMCIKKGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST V, SZIGET-U. 38 (POZSONYI-ÚT 4/B) TELEFON 32-63

✧
NAPTÁRAK, NOTESZEK, ÍRÓALJZATOK ÉS ÍRÓMAPPÁK,
DOMBORNOMÁSÚ PLAKÁTOK
BRONZUTÁNZATÚ PLAKETTEK, REKLÁMCIKKEK STB.
A LEGEGYSZERŰBB KIVITELTŐL A LEGFINOMABBIG
KÉRJEN AJÁNLATOT!

M
G

D O M B O R N Y O M D A * V É S N Ö K I M Ű H E L Y

RÉVÉSZ FIVÉREK
gumibélyeggyár
BUDAPEST IV, VÁCI-U. 10
Készít a grafikai szakmához szükséges metszeteket és dombornyomásokat
TELEFONHÍVÓ 37-09

TELEFON JÓZSEF 126 - 54

GRÓSZ ÉS VIDOR

P A P I R -
N A G Y -
K E R E S -
K E D É S

M I N D E N N E M Ű
O K M Á N Y - ,
K Ö N Y V - ,
F A M E N T E S ,
N Y O M Ó - ,
S Z Í N E S É S
F E D É L P A P I R O K
N A G Y
R A K T Á R A
P A P I R
É S
B O R Í T É K
G Y Á R I
K É P V I S E L E T E

BUDAPEST VII, KERTÉSZ-U. 20

*
Arany éremmel
kitüntetve 1914-ben Lipcsében

Wilhelm Woellmer's Schriftgiesserei

**Messinglinien-Fabrik und Gravier-
Anstalt :: Berlin SW**

Kérjen mintafüzeteket képviselőmtől:
OFFENBERGER MIKSA - BUDAPEST
VIII, József-körut 53

Hermes-Grotesk és Schraffierte Hermes-Grotesk betűkből szedve

MAGYAR
ÓLOMÁRUGYÁR
ÉS FÉMKERESKEDELMI
R.-T.

BUDAPEST
VI. FORGÁCH-UTCA 4
TELEFON 110-45, 176-76

AJÁNlja
GARANTÁLT ÖSSZETÉTELŰ
BETŰFÉMEIT
BETŰÖNTŐDÉK, KÖNYVNYOMDÁK ÉS
TÖMÖNTŐDÉK RÉSZÉRE

ÓLOM, ANGOL ÓN ÉS ANTIMÓN
NAPI ÁRON KAPHATÓ

BETŰFÉM HULLADÉKOK, FÉMSALAKOT ÉS
FÉMHAMUT A LEGMAGASABB ÁRON VÁSÁROL

ELSŐ MAGYAR
BETŰÖNTŐDE RT.

BUDAPEST
VI. DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70

Érdekközösségben
a Schriftgiesserei D. Stempel A.-G.
Frankfurt a. M. Céggel

Sima és mintázott rézleániák. Teljes
nyomdaiberendezések. A linotype
szedőgépek befűivel egyező
vágású befűk kézi szedésre
magyar, német, lengyel,
horvát, román, bolgár,
tót, szerb és görög
szedéshez

DIVATOS SZÖVEG-
ÉS CÍMBETŰK

V É R T E S I I - A I L A I D A I R

JÓZSEF
102-51
102-52
62-49

LEVÉLBORÍTÉK-ÉS
PAPIRNEMŰGYÁR

KÉSZÍT:
MAPPÁKAT ÉS
DÍSZLEVÉLPAPIROKAT
BUDAPEST, IV. FŐVÁMI-TÉER. 4
GYÁR: IV, MOLNÁR-UTCA. 33

Független Szemle

Kulturális havi folyóirat

Szerkesztő és kiadó: dr. Czákó Ambró

*

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest VIII. ker., Baross-utca 3

*

Előfizetési ára 1922 júliusától kezdve egész évre 500 K, fél évre 260

GRAFIKAI SZAKÜZLET

KALLINA ZDENKO

Képviseletek:

Leipzig: Schnellpressenfabrik, Leipzig, August Fomm, könyvkötészeti gépek gyára, Leipzig

BUDAPEST VIII, MÁTYÁS-TÉR 16 · TELEFON J. 14-16

Raktáron az összes grafikai anyagok, eszközök és festékek.

TELEFON
JÓZSEF
2485

KLISÉKET
LEGJOBB

KIVITELBEN.

KÉSZIT A
OKSZOROSITO
IPAR RT
KÉMIGRAFIAI
MŰINTÉZET ÉS
KLISÉGYÁR

BUDAPEST, VIII. ^{2K}

TISZA KÁLMÁN-TÉR 6

GENZSCH & HEYSE

B E T U O N T Ö D E

HAMBURG

MÜNCHEN

MAGYARORSZÁGI
KÉPVISELŐJE

KALLÓS ÖDÖN

GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST
V, WAHRMANN-UTCA 6 · TELEFON 130-17

DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G
COSWIG I. SA.

GYÁRTJA A **PLANÉTA**-GYORSSAJTÓKAT
ÉS TÉGELNYOMÓ-GÉPEKET. KÉPVISELI
MAGYARORSZÁG ÉS AZ UTÓD-
ÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE

GRAFIKAI SZAKÜZLET
ÉS PAPIRNAGYKERESKEDÉS BUDAPEST,

V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4. TELEFON 82-35

666

ÚJ ÉS HASZNÁLT
**NYOMDA- ÉS
PAPIRIPARI GÉP**
RAKTÁRON

*

MIELŐTT
GÉPET VESZ,
KÉRJEN AJÁNLATOT

FUCHS DÁVID

GRAFIKAI SZAKÜZLETTŐL
BUDAPEST VI, ARADI-UTCA 22
TELEFON: 21-91

999

PUSZTAFI ZSIGMOND

RÓNA ÉS PUSZTAFI

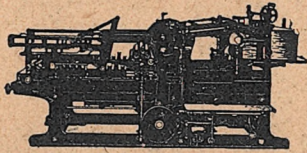
GRAFIKAI SZAK-
ÜZLET BUDAPEST
V. KER., TÁTRA-
UTCA 6. SZÁM

GRAFIKAI GÉPEK
ÉS SZERELVÉNYEK
GYÁRA BUDAPEST
III. BÉCSI-UT 42. SZ.

TELEFONSZÁM 31-43

TELEFONSZÁM 54-48

J. G. Schelter & Giesecke

betüöntöde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és rézlénia-anyagot
nyomdák és könyvkötők részére,
dombor- és aranynyomáshoz való vészeteket,
plakátbetűket, valamint kereteket fából és fémből,
vonalas, tónusos és többszínnyomáshoz való kliséket,
réznyomatokhoz dúcokat,
a dobozgyártáshoz való mindennemű
szükségleti cikkeket,
továbbá kéttúrás nyomógépeket,
tégelynyomósajtókat és
számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy-utca 27, II/24

BUDAPEST, BÁLVÁNY-UTCA 15
**H
(A)
Y
(A)
L
D**
PAPIRKERESKEDELMI RT

ÁLLANDÓ
RAKTÁR MINDEN-
FÉLE NYOMÓ-, IRÓ-,
CSOMAGOLÓPAPIROKBAN
ÉS LEMEZEKBE. BANKPOSTA-
ÉSBORÍTÓPAPIROK KÜLÖNLEGESSÉGE
H. H. ULLSTEIN, LEIPZIG
ÉS EGYÉB NÉMET GYÁRAK
MAGYARORSZÁGI KÉPVISELETE
TELEFONSZÁM: 45-33

GÉPEK, BETŰK, FESTÉKEK, FELSZERELÉSI ANYAGOK

KÖNYVNYOMDÁK, LITOGRÁFIÁK ÉS DOBOZGYÁRAK BERENDEZÉSE

FUCHS DÁVID

GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST VI, ARADI-U. 22 / TELEFON 21-91

HASZNÁLT SZAKMABELI GÉPEKET A LEGMAGASABB ÁRAKON VESZ

Globus Nyomdai Műintézet R-T. Budapest VI, Aradi-utca 8 — Igazgató: Biró Miklós